

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALK BİLİMİ ANABİLİMDALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA UYGULANAN PROGRAMLARIN HALK
BİLİMSEL AÇIDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ayşenur KARAGÖZ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ

Ankara- 2009

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALK BİLİMİ ANABİLİMDALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA UYGULANAN PROGRAMLARIN HALK
BİLİMSEL AÇIDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ayşenur KARAGÖZ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ

Ankara- 2009

ONAY

Ayşenur Karagöz tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programların Halk Bilimsel Açıdan İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, () tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Halk Bilimi Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

.....
(Unvanı, Adı ve Soyadı) (Başkan)

İmza

.....
(Unvanı, Adı ve Soyadı)

İmza

.....
(Unvanı, Adı ve Soyadı)

ÖNSÖZ

“Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programların Halk Bilimsel Açısından İncelenmesi” başlığını taşıyan bu tez, kentleşme ve kadınların çalışma hayatına katılım olguları ve benzeri sosyo-kültürel değişimlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığından söz edebileceğimiz okul öncesi eğitim kurumları ile bu kurumlarda uygulanan programların halk bilimsel açıdan değerlendirilmesini içermektedir.

Bu çalışmada, okul öncesi eğitimin tarihsel süreci, kavram ve gereklilikleri üzerinde durularak, okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlar örneklerle değerlendirilmiştir. 17 Ekim 2003 tarihinde UNESCO’da kabul edilen “Somut Olmayan Kültürel Miras’ın Korunması Sözleşmesi”nde kültürel mirasın korunması ve genç kuşaklara aktarılması konusunun, okul öncesi eğitimde uygulanan programların içerisinde uygulanabilirliğini ve bu konunun önemini gösteren değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Ayrıca bu çalışmada, kent ve kırsal kesimden birer örnek seçilerek; toplumsal gereksinimlerin değiştiği ve bunun bir sonucu olarak ortaya çıkan okul öncesi eğitimi kavramı ile bu kurumlarda uygulanan eğitim programlarına yönelik yapılan değerlendirmeyi de içermektedir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında eleştirileri ve önerileriyle tezimin bilimsel temelini oluşturmasını sağlayan tez danışmanım Prof. Dr. M. Öcal Oğuz’a, çalışmamda bana zaman ayırarak yardımlarını esirgemeyen tüm kaynak kişilere ve hiçbir konuda desteğini esirgemeyen eşime ve aileme teşekkür ederim.

Ayşenur KARAGÖZ

Ankara, 2009

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE UYGULANAN PROGRAMLARIN HALK BİLİMSEL AÇIDAN İNCELENMESİ

I.Okul Öncesi Eğitim ve Bu Kurumlarda Uygulanan Programlar.....	10
II.Eğitim Durumlarının Düzenlenmesi: Günlük Program.....	25
A.Rutin Etkinlikler.....	25
B.Serbest Zaman Etkinlikleri.....	25
1.İlgi Köşelerinde Oyun.....	27
a.Evcilik Köşesi.....	27
b.Blok Köşesi.....	29
c.Kukla Köşesi.....	29
d.Kitaplık Köşesi.....	30
e.Müzik Köşesi.....	30
f.Fen ve Doğa Köşesi.....	31
g.Masa Oyuncakları.....	31
h.İlgi Çekici Köşeler.....	32
2.Resim ve El İşi Etkinlikleri.....	33
a.Boya Çalışmaları.....	34
b.Kağıt İşleri.....	35
c.Yoğurma Maddeleri.....	35
d.Yapıştırma Resim ‘Kolaj’ Çalışmaları.....	36
C.Grup Etkinlikleri.....	37
1.Anadil Etkinlikleri.....	38
a. Hikaye Öncesi Etkinlikler.....	38
b. Hikaye Anlatma	38
c. Hikaye Sonrası Etkinlikler.....	39

2.Müzik Etkinlikleri.....	45
3.Oyun Etkinlikler.....	51

İKİNCİ BÖLÜM

KENTLEŞME VE KADINLARIN ÇALIŞMA HAYATINA KATILMA SÜRECİNDE YAŞANAN TOPLUMSAL DEĞİŞMELERİN OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDEKİ YANSIMALARI

III. Okul Öncesi Eğitim.....	56
IV. Erzincan İli Güllüce Köyü İlköğretim Okulu Anasınıfı ve Ankara İli Ayla Abla Gündüz Bakımevi Örnekleri.....	59
SONUÇ.....	66
KAYNAKÇA.....	73
EKLER.....	78
EK-1: Kaynak Kişi Listesi.....	79
EK-2:Derleme Soruları.....	84
EK-3: Derleme Yeri İle İlgili Genel Bilgiler.....	88
EK-4: Zaman Çizelgeleri.....	89
ÖZET.....	91
ABSTRACT.....	92

GİRİŞ

Okul öncesi eğitim, çocukların ilköğretimden önceki 0-6 yaş dönemini ifade etmektedir.

Doç. Dr. Neriman Aral, Dr. Adalet Kandır ve Uzm. Münevver Can Yaşar' ın “Okul Öncesi Eğitim 1” adlı çalışmasında; “Okul öncesi eğitim; çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen 0-6 yaş arasındaki dönemi kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarını da kapsayan çok önemli bir yeri olan; bedensel, psiko-motor, sosyal- duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, bu doğrultuda kişiliğin şekillendiği “Erken Çocukluk Çağı” diye de adlandırılan gelişim ve eğitim süreci diye de adlandırılabilir.” (Aral...vd., 1981:15)

Okul öncesi eğitim temelde çocuğun bakımı yanında eğitimini de kapsayan bir süreçtir. Her ne kadar günümüz ihtiyaçları ve anlayışı ile birebir örtüşmese de bu süreç tarihte de önemsenmiştir.

Yahya Akyüz'ün ‘*Türk Eğitim Tarihi*’ adlı kitabından aktarımına göre, İbni Sina (980- 1037)’ nın çocuk bakımı ve sağlığı, eğitimi ve öğretimi ile ilgili görüşleri, yazdığı eseri Kanun ve Şifa'nın çeşitli bölümlerinde yer almıştır. İbni Sina'ya göre, “doğan çocuğa babası iyi bir ad koymalı, çocuk sütten kesilir kesilmez, kötü huy edinmeden eğitimine başlanmalıdır. Çocuğun ilk eğitimi ahlak eğitimidir. Bu, çocuğu kötü iş ve arkadaşlardan uzaklaştırıp, iyi arkadaşlarla oynamasını sağlamak, onu iyi davranışlara teşvik etmekle olur. Çocuğa fazla baskı yapmamalı, onun hatalarını uygun bir biçimde düzeltmeli, gerekirse azarlamalıdır...Çocuk altı yaşına gelince okula gönderilmelidir.” (30)

Aynı yerde, Eflatun ve Aristo'nun İbni Sina'dan farklı olarak “çocuğu toplumun bir üyesi olarak görmüşler, eğitimi devletin bir görevi kabul

etmişlerdir. Oysa İbni Sina eğitimi yalnızca babanın ve ailenin bir görevi olarak görmüştür.” denilmektedir. (Akyüz, 1989:32)

Henüz 10. yüzyıllarda ortaya koyulan bu çağdaş yorumlar günümüzde de okul öncesi eğitiminin temel düşüncesini oluşturmaktadır.

Okul öncesi eğitimin tarihten günümüze varlığını gösteren bu tür informal eğitim olarak tanımlayabileceğimiz bu gibi örneklerden farklı olarak, eğitim kurumları tarafından örgün eğitim kapsamında verilen okul öncesi eğitiminin amaçları, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına ve ilkelerine uygun olarak ‘Okul Öncesi Program ve Yönetmeliği’nde şu şekilde belirlenmiştir:

- “a- Çocukların; Atatürk, vatan, millet, bayrak, aile ve insan sevgisini benimseyen, milli ve manevi değerlere bağlı, kendine güvenen, çevresiyle iyi iletişim kurabilen, dürüst, ilkeli, çağdaş düşünceli, hak ve sorumluluklarını bilen, saygılı ve kültürel çeşitlilik içinde hoşgörülü bireyler olarak yetişmelerine temel hazırlamak amacıyla çaba göstermek,
- b- çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
- c- çocukların Türkçe’yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak,
- paylaşma gibi davranışları kazandırmak,
- d- çocuklara hayal güçlerini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışlarını kazandırmak,
- f- çocukları ilköğretime hazırlamaktır.” (76)

Okul öncesi eğitimi ile ilgili önemli gelişmelerin özellikle 1960’lı yıllardan sonralara tarihlendiği dikkati çekmektedir. Bu bakımdan şu tanımlamalar önemlidir. Başal’ın ‘Okul Öncesi Eğitim’ adlı kitabında yer verdiği bilgilere göre;

“7. Milli Eğitim Şurası (5-15 Şubat 1962) okul öncesi eğitimin önemini etkin bir şekilde gündeme getirmiş ve bu konuda verilmesi gereken hizmeti

belirlemiştir. Bu şurada ilköğretim komisyonu raporunda okul öncesi eğitimi ile ilgili diğer ülkelerdeki uygulamalar, tarihsel gelişmeler ve istatistiksel bilgiler açıklanmış ve Türkiye’de ana okullarına personel yetiştirilmesi, bu kurumların isteğe bağlı kurumlar olması ve uyum güçlükleri gösterebilecek, gelişim gerilikleri içindeki çocuklar için ilkokullara bağlı anasınıflarının açılması, korunmaya muhtaç çocuklar ile özel eğitime muhtaç çocuklar için, sanayi bölgelerinde, iş kanunu hükümlerine göre çalışan annelerin çocukları için anaokullarının açılması, büyük il merkezlerinde faaliyete geçirilmesi” (47)

hususlarında hizmet önerilmiştir.

1960’lı yıllardan günümüze gelinceye kadar geçen bu süreçte okul öncesi eğitim kurumlarındaki okullaşma oranında büyük bir gelişme yaşanmış, bu süreç 2007- 2008 eğitim öğretim yılı başlangıcında okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilmesi gerektiği gündeme gelmiştir.

Okul öncesi eğitim konusu ilk defa 1973 yılında kanun kapsamına alınmıştır. Bu kanun kapsamı, “ amaç ve görevleri ve kuruluşu kanunun 19., 20. ve 21. maddelerinde şöyle ifade edilmektedir: “Okul öncesi mecburi ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar. Bu eğitim isteğe bağlıdır.” (Başal:13) Daha sonra “1977 yılında il defa ilköğretim genel müdürlüğü bünyesinde okul öncesi şubesi kurulmuştur.” (Başal: 13)

“1980 yılının ‘Dünya Çocuk Yılı’ olarak ilan edilmesi, çeşitli yayın organları aracılığıyla konunun öneminin vurgulanması, dikkatlerin bir kez daha okul öncesi eğitime çekilmesine neden olmuştur.” (Başal: 14)

Türkiye’de gittikçe önem kazanan ve sayıları artan okul öncesi eğitim kurumları 0-6 yaş dönemi içerisinde farklı yaş gruplarına hitap edecek şekilde bazı kamu kuruluşlarına, bakanlıklara, özel ve yerel kuruluşlara, vakıf ve üniversitelere bağlı olarak çeşitlenmekte ve görevlerini bu doğrultuda

sürdürmektedirler. Bu kuruluşlar, çocukların bakımı, eğitimi ve hem bakımı hem eğitimi ile ilgili olarak programlanmış kuruluşlardır. Buna göre; “ kreşler, 0-2 yaş arası çocukların daha çok bakım, beslenme ve korunmasına yönelik hizmetler veren kuruluşlardır. Yuvalar, 2-4 yaş arası çocukların bakım ve eğitimlerini sağlayan kuruluşlardır; anaokulları, 3-6 yaş arası çocukların bakım ve eğitimlerini sağlayan kuruluşlar olarak tanımlanmıştır.(Başal, 2005:14) Uygulamaya bakılırsa,

“anasınıfları; ilköğretime bağlı olarak açılan, özellikle olumsuz sosyo-ekonomik koşullardan gelen çocukları desteklemek ve ilköğretime hazırlamak amacı olan sınıflardır. Kreş ve gündüz bakımevleri; Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’na bağlı olarak açılan ve 0-6 yaş arasını kapsayan, daha çok çocukların sağlıklı büyüme ve bakımını amaçlayan kurumlar olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca özel kişi ve kuruluşlar tarafından İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü’nden izin alınarak açılan özel kreş ve gündüz bakımevleri de bulunmaktadır.” (Başal, 2005: 15)

İnsan gelişimi hayat boyu devam eden bir süreçtir. Çiğdem Kağıtçıbaşı bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“İnsan gelişimi biyolojik olgunlaşma ve sosyalleşmedir. Hayat boyu süren sosyalleşme, toplumun bir bireyi olma sürecini içerir.” (Kağıtçıbaşı, 2000: 47)

Doğumu ile birlikte eğitim sürecine giren, yaşamının her anını farklı tür, içerik ve düzeyde eğitim ile geçiren insan, bireysel ve toplumsal yaşamdaki tüm etkinlikleri büyük oranda eğitim ile öğrenir. Bu nedenle eğitim, toplumsal yaşamın tüm alanlarını ve kurumlarını etkileyen toplumsal bir olgu durumuna gelmiştir. İnsanı yetiştirmek olarak tanımlanabilecek eğitim, ancak sistemli bir biçimde yapılırsa amacına ulaşabilir. Bu nedenle eğitim sistemlerinin değişen ve gelişen günümüz şartlarına göre yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Türkiye’de okul öncesi eğitim sistemi gerek nitelik gerek nicelik bakımından ihtiyacı karşılayabilecek düzeyde değildir. Buna karşın son yıllarda başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşların da çabalarıyla bir çok kampanya düzenlenmiş, dikkatler bu konuya çekilmiştir. Tüm bu çalışmalar neticesinde okul öncesi eğitimde hızlı bir yükseliş yaşanmaktadır.

Son yıllarda dünyada ve Türkiye’de okul öncesi eğitimin büyük önem kazanmasında;

“1. Çocuk eğitimi ve gelişimine ait bilgilerin artmakta oluşu ve çocuğun yaşamının ilk yıllarının daha sonraki yıllar üzerinde etkili olduğunun bilincine varılması,

2. Tüm sosyal sınıflarda, eğitimin bir sosyal sınıftan diğerine geçişte güçlü bir araç olduğu inancının güçlenmesi,

3. Eğitim düzeyleri bakımından ailelerin çok farklı olmaları nedeniyle verilen eğitimin eksik ve yanlışlarının okul öncesi eğitim kurumlarında giderilerek, çocukların ilkokula hazırlanmasının öneminin kavranması,

4. İlkokulda çocuğa kazandırılmaya çalışılan aritmetik, okuma yazma vb. soyut öğrenimden önce bir hazırlık geçirmenin yararlı olduğu inancının güçlenmesi,

5. Ülkelerin ekonomik yönden kalkınmalarının ve sanayi yönünden hızlı gelişmelerinin sonucunda işçi ve özellikle kadın işçilere olan gereksinimlerinin artması,

6. Aile yapısında meydana gelen değişmelerle ‘ çekirdek aile’ tipinin yaygınlaşması,

7. Hemen hemen tüm ülkelerin anayasalarında var olan “vatandaşlarına imkan eşitliği sağlamak” temel ilkesinin işlerlik kazanması,

8. Dünya ülkelerinde kadın haklarına olan saygınlığın artması, kadınların ev dışındaki sosyal, mesleki ve bireysel haklarını kazanması,

9. Belli endüstri merkezlerine ve şehirlere akın nedeniyle mimari yapının değişmesi, oyun alanlarının giderek azalması (Başal, 2005: 13) gibi unsurların etkisinden söz edilmektedir.

Özellikle büyük kentlerde özel ve ücretli okul öncesi eğitim kurumlarına, aileler bu ihtiyaçlarından dolayı ilgi göstermektedirler.

Modern kentte, çekirdek ailede, çoğunlukla anne ve baba birlikte ekonomik yaşamda olduğu için, çocukları okul çağına gelinceye kadar büyükanne ve büyükbabaların gözetiminde büyütülmektedir. Örneğin, kaynak kişi Yeşim Çevik'in ;

“ Benim çocuğum annem tarafından üç yaşına kadar yetiştirildi, iki yıldır da kreşe gidiyor.”(KK:19) cümlelerinden de anlaşılacağı üzere çekirdek aile yapısına sahip olursa da çocuklar kreş yaşına (0-3) kadar büyüklerin gözetiminde olduğu gözlenmektedir.

Tarihsel süreç içerisinde aile yapısında meydana gelen önemli değişimler, çocuğun durumunda da değişiklikler meydana getirmiştir. Bu durumun gerçekleşmesinde çocuğun gelişimine ait bilgilerin artması, çocuğun ‘kritik dönem’ olarak adlandırılan ilk altı yılının tüm hayatını etkileyeceğinin bilincine varılması çocuğun durumunu etkileyen öncüllerdendir.

Kentleşme, sanayileşme, anne ile babanın ekonomik yaşamda birlikte yer almaları, “çocukların temel gereksinimlerini karşılamaya ve bağımsızlık duygusu kazanmaya başladıkları bir alan”

olan(http://www.gonulturgut.com/oz_bakim.html) ve “yemek yeme, giyinip soyunma, temizlik, tuvalet alışkanlığı, tertip düzen, tehlikelerden korunma” olarak ifade edilen öz bakımı

(http://www.yayim.meb.gov.tr/dergiler/1507demiriz_dinçer.htm) ihtiyacı ile eğitimleri sorunu ortaya çıkmakta, sanayilerin yoğun olarak bulunduğu kentlere yapılan göçler sonucunda oluşan sıkışık kent mimarisi gibi nedenlerle de çocukların yaşam alanları daralmaktadır. Belirtilen ihtiyaçlar neticesinde ailelerin okul öncesi eğitim kurumlarına yönelmesiyle bu kurumlar her geçen gün önemini arttırmaktadır.

Modern kentlerde oluşan bu kurumlarda, “ doğumdan ilkokula kadar olan çocukluk yıllarını içine alan; bu yaş çocuklarının bireysel özelliklerine ve gelişimsel düzeylerine uygun, zengin, uyarıcı çevre olanakları sağlayan, onların tüm gelişimlerini, toplumun özelliklerini ve kültürel değerleri doğrultusunda, en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim süreci” (Başal, 2005: 11) olarak tanımlanan okul öncesi eğitim için hazırlanan programlar uygulanmaktadır.

Bilindiği gibi, kısa adı UNESCO olan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü ile 17 Ekim 2003 tarihinde Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi kabul edilmiştir. UNESCO terminolojisinde Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) olarak tanımlanan halk bilimi ürünlerinin küreselleşmenin tek biçimlileştirme tehlikesine karşı korunmasına yönelik uluslar arası bir enstrüman olan bu sözleşmede belirtilen kültürel miras ürünlerini; “a) Dilin Somut Olmayan Kültürel Miras’ın aktarılmasında bir araç işlevi gördüğü sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler, b) Gösteri Sanatları, c) Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve festivaller, d) Halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar, e) El sanatları geleneği” (Oğuz, 2003:3) olarak tanımlarken bu birikimin korunmasıyla ilgili olarak şu ifadelerle yer vermektedir. Sözleşmenin “3. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Ulusal Düzeyde Korunması” başlığını taşıyan 3. bölümünde taraf devletin rolü, envanterler, diğer koruma önlemleri, eğitim, kamuoyu bilinci ve kapasite oluşturma, topluluk, grup ve bireylerin katılımı gibi konular tanımlanmaktadır.” (Oğuz, 2003: 4)

Yine aynı yerde “Koruma” olarak ifade edilen durumdan, “SOKÜM’ ün yaşamasını garanti altına alma süreçleri anlaşılır. Yani, tespit, belgeleme, araştırma, koruma altına alma, yok olmasını önleme, üretim, değerlendirme, kuşaktan kuşağa aktarımını sağlama, özellikle formel ve formel olmayan eğitim süreçlerinde bu kültürel mirasın farklı görünümlerinin yeniden canlandırılması”nın(Oğuz, 2003: 4) anlaşıldığı ifade edilmektedir.

Somut Olmayan Kültürel Mirasın (SOKÜM) Korunması Sözleşmesi'nde yer alan ve "Somut Olmayan Kültürel Miras'ın Eğitimi" konusuna 13. maddesinin (a) bendinde; "Toplum içinde somut olmayan kültürel mirasın işlevinin değer kazanması yönünde genel bir politika benimsemek ve planlama programlarına bu mirasın korunmasını dahil etmek ve (d) bendinin (i) satırında; "Somut olmayan mirasın eğitimi ve idaresi ile ilgili kurumların oluşturulmasını özendirmek ve bu mirasın sunum ve anlatımına ayrılmış yerlerde geleceğe iletilmesini sağlamak" cümleleri yer almakta ve "Sözleşmenin taraf ülkenin eğitim alanındaki sorumluluklarını düzenleyen" Eğitim, Duyarlılığın ve Kapasitenin Güçlendirilmesi" başlıklı 14. maddesinin (a) bendinin (i) satırında; "Toplumsal genelini ve özellikle gençleri hedefleyen eğitici, duyarlılığı arttırıcı ve bilgilendirici programlar düzenlemek" (Oğuz, 2003:4) cümleleri yer almaktadır.

Kentleşme ve sanayileşme süreçlerinin geliştirip güçlendirdiği okul öncesi örgün eğitimi, geçmişte sözlü kültür ortamlarında oluşan ve yaşam boyu eğitim olarak tanımlanan informal eğitim yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılacak günümüze ulaşan somut olmayan 'kültürel mirasın' genç kuşaklara aktarılması süreçlerine katkı sağlamasının gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

Sonuç olarak, "Somut Olmayan Kültürel Miras'ın Korunması Sözleşmesi, insanlığın küreselleşme, teknolojik gelişme, kentleşme gibi nedenlerle koruyamadığı ve gelecek kuşaklara aktaramadığı için günden güne yok olmasına seyirci kaldığı kültür yaratmalarını insanlığın ortak mirası olarak görmekte ve bunların korunmasını taraf ülkeden istemektedir. Sözleşme, dünyanın günden güne tek kültürlü bir yapıya doğru gittiğini, bunun insanlık için iyi bir gelişme olmadığını savlayarak, çözümü somut olmayan kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında görmektedir." (Oğuz, t.y.:4)

Giderek önemini, ihtiyacını ve bundan dolayı sayısını arttıran okul öncesi eğitim kurumlarında, Türkiye'nin de taraf olduğu UNESCO Somut

Olmayan Kültürel Miras'ın Korunması (SOKÜM) Sözleşmesi'nde ifade edilen kültür aktarımının genç nesillere aktarılması durumu söz konusudur. Bu çalışmada, okul öncesi eēitim kurumlarında uygulanan programlar, halk biliminin incelediēi kültür konularının bu alanda deēerlendirilmesi konusu incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE BU KURUMLARDA UYGULANAN PROGRAMLAR

Okul öncesi eğitimi konusunda 1960'lı yıllardan sonra yaşanan gelişmeler 1992 yılında Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla birlikte sistemli bir eğitim aşamasına geçilmiştir. 1994 yılında ilgili birimler ve uzmanların katılımıyla ilk kez resmi bir okul öncesi eğitimi programı hazırlanmıştır.

Bu çalışmada okul öncesi eğitim programı tanım ve açıklamalarına yer verilerek programı oluşturan 'eğitim durumlarının düzenlenmesi' başlığı altında yer alan etkinliklerin tanımlarına ve halk bilimsel açıdan değerlendirilmesine yer verilecektir.

'Okul Öncesi Eğitim' adlı kitabında Başal, Okul öncesi eğitimin temel amacını, " çocuğun ilköğretime başlamadan önce bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal bir bütün olarak gelişmesi için uygun bir ortamda uygun bir eğitimin verilmesi"(Başal,2005:16) olarak tanımlamaktadır.

Çocuğun doğumuyla başlayan eğitim sürecinde, çocuk ilk yılını annesine bağımlılık aşaması ile geçirmekte, yaşı ilerledikçe annesinden başka kişilerle de iletişim kurmakta, onlardan etkilenmekte ve sonuçta da davranışlarının şekillenmesine neden olmaktadır. Çocuğun eğitiminin başladığı ilk ve doğal çevre aile ortamıdır. Günümüz koşullarında çocuk ile ilgilenmeye yeterince vakit bulamayan anne-baba çocuklarının bakımı ve eğitimi okul öncesi eğitim kurumlarına bırakmaktadır. Bu durumda çocuğun kültürel kimlik ve kişilik kazanmasında en etkili faktörleri okul öncesi eğitim kurumları oluşturmaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumları, anne ve babanın yeterli zaman bulamadıklarından çocukların “öz bakımını” ifade eden beslenme, uyku, temizlik, korunma gibi temel ihtiyaçları yanında onların gelişim özelliklerine uygun eğitimini de üstlenmektedir.

Çocuk kavramı Ayça Gürdal’ın yayınlanmamış yüksek lisans tezinde, “Çocuk; bir kişi, bir sosyal durum, bir eylem alanı, ihtiyaçları veya farklılıkları ile bir sosyal aktör olarak bir oluş (becoming) değil, bir varlık (being)’tir. (Gürdal, 2004, s. 24) biçiminde tanımlanmaktadır.

Yine aynı yerde, bu şekilde tanımlanan çocuk olgusunda, “dünyaya gelen çocuğun bünyesinde bulundurduğu yeteneklerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulan; sosyal, fiziksel, zihinsel ve duygusal alanlarda desteklenmesi gereken bir varlık olduğu bu nedenle de eğitime ihtiyaç duyduğu” (Gürdal, 2004: 24) belirtilmektedir.

‘Eğitim’ kelimesi için Başal’ın belirttiği gibi, “Yunanca bir sözcük olan pedagoji için Osmanlılarda ‘ilm-i terbiye’, ‘fenn-i terbiye’ denilmiştir. Eğitim karşılığı olarak kullanılan terbiye sözcüğü, Arapça ilim ve edep öğrenme, besleyip büyütme, çocuğun yeteneklerini geliştirme anlamında kullanılmıştır.” (Başal, 2005: 36)

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Türkiye’de eğitim alanında önemli bir atılım gerçekleştirilmiştir. Türk eğitim tarihine ve okul öncesi eğitime yönelik çalışmalar yapan Akyüz’ün “*Türk Eğitim Tarihi*” adlı çalışmasında “Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu olan Atatürk; eğitim ve öğretimi milli, laik, demokratik bir çerçevede içinde geliştiren; böyle bir eğitim ve öğretim yoluyla kişilikli, özgür, yaratıcı, aktif” (b 19) nesiller yetiştirmenin temel amaç olduğunu belirtmiş, Atatürk, bunu öğretmenlere ve topluma hedef olarak göstermiştir demektir. Bu noktadan hareketle okullaşmanın arttırılmasına hız verildiğini belirtmiştir.

Başal, '*Okul Öncesi Eğitim*' adlı çalışmasında "Cumhuriyet'in ilan edildiği dönemde, 38 ilde toplam 80 anaokulu bulunuyordu ve bu okullarda toplam olarak 5.880 öğrenci eğitilmekteydi." (Başal, 2005: 45) demektedir.

1960'lı yıllardan sonra okul öncesi eğitimi alanında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Aynı yerde, "5 Ocak 1961 gün ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile, okul öncesi eğitim kurumları ilköğretim kurumları içerisinde isteğe bağlı eğitim kurumları olarak kabul edilmiştir." (Başal, 2005: 46) cümlelerine yer verilmiştir.

Hızla gelişen kurumsal okul öncesi eğitimi için artık, Ayla Oktay'ın da belirttiği gibi "İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde 1977 yılında bir 'Okul Öncesi Şubesi' kurulmuştur. Öncelikle ilkokulların bünyesinde anasınıfları açılması ile okul öncesi alanında öğretmen yetiştirilmesine gerekli araç-gereç hazırlanması çalışmalarının sonucunda 29 ilde pilot uygulamaya geçilmesi kararlaştırılmıştır." (Oktay, 2000: 13)

Ayrıca 1978 yılında UNESCO Türkiye Milli Komisyonu'nun Ankara'da düzenlediği, Okul Öncesi Eğitimi Semineri ile okul öncesi eğitime gerekli eğiticiler yetiştirilmiştir. Doç. Dr. Neriman Aral ,A. Kandır ve M. Can Yaşar '*Okul Öncesi Eğitimi – 2*' adlı çalışmada "1992 yılında yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı'nın teşkilat ve görevleri hakkındaki 3797 sayılı kanunla Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur." (Aral...vd.,1981:25) demektedir.

Bu tarihten itibaren okul öncesi eğitime yönelik planlar ve programlar üzerinde çalışılmaya başlanmıştır. 1994 yılına kadar okul öncesi eğitiminin, daha çok çalışan anneler için ve daha çok çocukların "öz bakımına" yönelik kurumlar olduğu gözlenmiştir. Ancak değişen yaşam koşulları, eğitimin ve çocuk hakkındaki bilgilerin artması yanında ülke kalkınmasında da oldukça büyük bir etken olduğuna inanılan okul öncesi eğitimi için Aral...vd. aynı çalışmada "1994 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, ilgili birimler ve

üniversitelerden uzmanların katılımı ile ilk defa resmi bir Okul Öncesi Eğitimi Programı “ (Aral... vd., 1981: 26) hazırlandığını belirtmişlerdir.

Günümüz okul öncesi eğitime ve dolayısıyla da erken çocukluk gelişimine büyük önem vermektedir. Çünkü çocukların nitelikli yetişmesi, modern çağa göre eğitilmesi, ihtiyaçları ve ilgileri doğrultusunda desteklenmeleri, yaşamları boyunca kritik dönem olarak adlandırılan okul öncesi dönemin etkilerini taşıyacakları bilinmektedir. Bu nedenle de okul öncesi döneme büyük önem verilmektedir, ayrıca bu durumun bir diğer nedeni de ülke kalkınmasına uzun vadede büyük katkı sağlayacağına olan inançtır. Aydınlar, ekonomik kalkınmanın aynı zamanda insani kalkınma olduğunu, bu nedenle erken çocukluk gelişimi çağında olan çocukların nitelikli yetişmelerini sağlamanın ülke kalkınmasını doğrudan etkileyeceğini belirtmektedirler. Bu konuda görüşlerini belirten Topbaş, “Toplumlar, çocuklara sundukları hizmetler nispetinde geleceklerini aydınlatabilir ya da karartabilirler.”(Topbaş, 2004: 11) cümlesi ile çocuklara sağlanan imkanların ve çocukların nitelikli yetişmelerine katkı sağlamanın toplumların geleceğini nasıl etkileyebileceğinin altını çizmiştir.

1960 yılından itibaren okul öncesi eğitim kurumları ve hizmet verdikleri çocuk sayısında halen devam eden bir artış söz konusudur. Cumhuriyet’in ilanından Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü’nün kurulduğu tarihe kadar olan okul öncesi eğitimi, yıldan yıla gelişme göstermektedir. Örneğin Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarının, öğretmen ve öğrencilerinin sayısı son beş yıl içerisinde kat ettiği gelişme aşağıdaki tabloda görülebilmektedir.

Tablo 1. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Kurumları, Öğretmen ve Öğrenci sayıları

Yıllar	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07
Okul sayısı	8 873	13285	15 929	18 539	20 675
Öğretmen sayısı	13 356	17 521	22 109	20 910	24 775
Öğrenci sayısı	320 038	358 499	434 771	550 146	640 849

Kaynak: <http://www.sgb.meb.gov.tr/istatistik/index.htm>, Tarih: 11. 03. 2008

2008 yılına gelinceye kadar okul öncesi eğitiminde bir artış söz konusudur. Okul öncesi eğitimi de temel eğitim sürecine dahil edilerek zorunlu eğitim olarak hizmet vermesi aşamasına doğru gelinmektedir. Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü 17. Milli Eğitim Şurası’nın “ Okul öncesi eğitimin 60-72 aylık çocukları kapsayan bölümü zorunlu hale getirilmelidir” kararı doğrultusunda uygulamaya geçebilmesi amacıyla; yasal düzenleme, bina, derslik, donatım, materyal ve öğretmen ihtiyaçlarını karşılama çalışmalarını sürdürmektedir.(MEB, Okul Öncesi Genel Müdürlüğü Genelge,2007/89)

Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı 2009-2010 yılından itibaren okul öncesi eğitimde pilot olarak zorunlu eğitime geçmeyi planladığı bilinmektedir.

(<http://www.okuloncesiforum.com>, Tarih: 24.09.2008)

Eğitim hayat boyu devam eden bir süreçtir. Bireyin veya grubun yapıp ederek öğrenme süreci olarak tanımlanan eğitim, insan gücünü olumlu veya

olumsuz yönlendirmektedir. Nitelikli bireyler yetiştirebilmek için hayat boyu devam eden eğitimin önemli bir aşamasını ‘okul’ oluşturmaktadır.

Sözlü kültürden yazılı kültüre informal öğrenmelerden örgün biçime geçişle birlikte kurumlaşmaya başlayan eğitim ve öğretimde nitelikli bireyler yetiştirmek için belli bir sisteme ihtiyaç duyulmuştur. Bu konuda Günay, eğitimin tarihi ile ilgili olarak “Şimdiki bilgilerimize göre, 10. asra kadar eğitim ve öğretim Türk hayatı içinde sözlü öğretim ve eğitim tarzında devam ederken yeni medeniyet dairesinde resmi ve kitaplarla desteklenen eğitim ve öğretim kurumlaşmaya başlamıştır. Sözlü kültür birikimi yanında kitapların çoğalmasıyla birlikte yazılı kültür birikimi de şekillenmeye başlamıştır.” (Günay, 1982: 25-33)

Şerafettin Karakaya, programın Türkiye’deki tarihçesi ve program kavramının incelendiği ‘*Eğitimde Program Geliştirme Çalışmaları ve Yeni Yönelimler*’ başlıklı kitabında Türkiye’de sistemli bir program geliştirme çabalarına “bilimsel anlamda 1960 yılına kadar rastlanmamaktadır, daha çok biçimsel değişimler yaşanmıştır.” (Karakaya, 2004: 27) demektedir.

Aynı yerde, “Program terimi Latince’dir ve ‘bir işin veya oluşun akışına’ işaret eder. Eğitim anlamında ise ‘öğrenilen ve öğretilene’ işaret etmektedir.” (Karakaya, 2004: 6)

Program, okullarda varılmak istenen hedefler ve amaçlar doğrultusunda, öğrencilere neyin nasıl verileceği sorusunun cevabını içeren belli bir sistemi ifade etmektedir.

Karakaya, “Programlardaki değişimlerin Batılılaşma politikası ile başlamış olduğu, 1960 yıllarına kadar Fransız eğitim sisteminin, 1960 sonrasında da Amerikan eğitim sistemi ve politikaları etkisinde kaldığı ve bu değişimlerin biçimsel olmaktan öteye geçemediği” ni ifade etmekte ve

(Karakaya, 2004: 27) Program geliştirme çalışmalarının akademik anlamda Ankara Üniversitesi'ne bağlı Eğitim Fakültesinin açılması (1967) ile başladığını" (Karakaya;2004: 31) belirtmektedir.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi sitesinde yer alan bilgilere göre;

"Ankara Üniversitesi Senatosu, 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun ikinci maddesine dayanarak, 31. 03. 1964 gün ve 463/2718 sayılı karar ile Eğitim Fakültesini kurmuş, bu karar Milli Eğitim Bakanınca da onaylanmıştır. Türkiye'nin ilk Eğitim Fakültesi'nin kuruluşunun temel amaçlarından biri olan ülkede eğitim bilimleri alanında gereksinim duyulan uzmanları yetiştirme işlevini 1980'li yıllara kadar tek başına yerine getirmiştir.

1982 yılında yürürlüğe giren 2547 Sayılı yasa ile, daha önce Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan ve temel amaçları öğretmen yetiştirmek için Eğitim Fakültesi adıyla üniversitelere aktarılmasından sonra, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin adı 'Eğitim Bilimleri Fakültesi' olarak değiştirilmiştir."

(<http://www.education.ankara.edu.tr>)

Eğitim Fakülteleri ise, birçok üniversitede açılan "Eğitim Fakültesi bünyesinde Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim dalı okullarda, bakanlık ve kurumların eğitim birimlerinde, Talim ve Terbiye Dairesi'nde uzman ya da uzman yardımcısı yetiştirmek amacı ile kurulmuştur."

(<http://www.epo.hacettepe.edu.tr>)

Bu programlar bir çok üniversitede bulunmaktadır. Eğitim Bilimleri Bölümü, "eğitimi bilimsel bakış açısı ile irdeleyen, sorgulayan ve her geçen gün etkililiğini arttırmaya çalışan bir anlayışla, alanında eğitim öğretim ve danışmanlık hizmetleri sunmakta; araştırma faaliyetlerini sürdürmektedir." (<http://www.akdeniz.edu.tr>) Bu

fakültelerde eğitim faaliyetlerinde 'Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı' olarak yer alan bölümler sayesinde bilimsel çalışmalar yapılmakta ve araştırmalara devam edilmektedir.

Cumhuriyet'ten sonra gittikçe yaygınlaşan ve önemi artan okul öncesi eğitiminde de planlı ve sistemli bir eğitimin gerçekleşmesi ihtiyacı doğmuştur. Özellikle 1992 yılında kurulan Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü ile birlikte okul öncesi eğitiminde kullanılacak planlar ile programlar üzerinde çalışılmaya başlanmıştır.

Adalet Kandır bu konuda "1994 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, ilgili birimler ve üniversitelerden uzmanların katılımıyla ilk defa resmi bir ' Okul Öncesi Eğitim Programı' (Kandır, 2002: 10) hazırlandığını belirtmiştir.

Bu sayede daha önce okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin hazırladığı, daha çok eğitim öğretim yılı başında yayımlanan Tebliğler Dergisinde belirtilen belirli gün ve haftalar ile ünite başlıkları çerçevesinde oluşturulan, ezbere dayalı bir planlar bütününden oluşan, çocukların okul öncesi dönemde bedensel, sosyal, duygusal, dil, bilişsel ve psiko-motor gelişim alanları açısından yeterli oranda desteklenemeyen bir düzenden belli bir disipline geçilmesi sağlanmıştır.

Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan eğitim programları, okul-çocuk-aile üçgeninde gerçekleştirilen tüm yaşantıları kapsamaktadır. "*Proje Yaklaşımı ve Program Örnekleri*" adlı kitapta Prof. Dr. Fulya Temel ve diğerlerinin de belirttiği gibi bu noktada önemli olan; "okulun belirlediği ulaşılabildiği; çocuğun eğitim gereksinimlerini karşılayabildiği ve ailenin beklentilerine karşılık bulabildiği eğitim programlarının hazırlanabilmesi ve uygulanabilmesidir." (Temel vd., 2005: 11)

Okul öncesi eğitime gerekli personeli sağlamak için "Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi" kapsamında kız meslek liselerinde çocuk gelişimi

bölümü öğrencileri için hazırlatılan ve kısa adı METGE olan ‘Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Programı ve Plan Hazırlama’ adlı bu kitapta, okul öncesi eğitim programı, “0- 72 aylık çocukların kurumlarda okul öncesi eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere, belirlenen hedefler doğrultusunda kazanılması beklenen davranışlara uygun, planlı ve sistemli eğitim yaşantıları düzenleyerek, sonuçta hedeflere ne ölçüde ulaşıldığını gösteren değerlendirmeyi de içine alan çalışmalar bütünüdür” (METGE- 1997: 2)

Belirtilen proje kapsamında hazırlanan kitapta ayrıntılı bir biçimde okul öncesi eğitim kurumları için hazırlanacak program tanımına, özelliklerine ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Buna göre, okul öncesi eğitim kurumlarında hazırlanacak olan programın belli başlı özellikleri şunlardır:

- 1- Belirlenen hedeflerin gerçekleşmesini sağlamalıdır.
- 2- Bireysel ayrılıklar göz önüne alınmalıdır.
- 3- Çocuğun yapmak istediği etkinliklerle öğretmenin yaptırmak istediği etkinlikler aynı paralellikte olmalıdır.
- 4- Çocuğun tüm gelişimlerine yardımcı olacak nitelikte olmalıdır.
- 5- Aile ve okulun eğitimde birliği sağlamasına yardımcı olmalıdır.
- 6- En önemlisi çocuğa okulu sevdirecek nitelikte olmalıdır.” (METGE, 1997: 5)

Okul öncesi eğitiminin yaygınlaşması ile birlikte çocuklar büyüme ve öğrenme zamanlarının önemli bir bölümünü okul öncesi eğitim kurumlarında geçirmektedirler. Bu kurumlar çocuğu ilköğretime başlamadan önce bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal bir bütün olarak desteklemeyi amaçlamaktadır.

Son düzenlemelerle yayımlanan ‘Okul Öncesi Program ve Yönetmeliği’nde, Türk Milli Eğitimi’nin genel amaçları içerisinde yer verilen, “...Milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal, kültürel kalkınmayı

desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milleti'ni çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmak" (11) cümleleri yer almaktadır.

Okul öncesi eğitime sayısız malzeme sağlayacak olan ve Somut Olmayan Kültürel Miras olarak adlandırılan halk bilim materyalleri, çocukların yaş ve gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak uygulanan program ve etkinlikler içerisinde yer verilmesinin kültürün kuşaktan kuşağa aktarımına katkı sağlamada önemli bir rol üstlenebileceği değerlendirilebilir.

Okul öncesi eğitimin temel amacı çocukları temel eğitime hazırlamaktır. Ancak insanın kişiliğinin oluştuğu ve 'kritik dönem' olarak ifade edilen 0 – 6 yaş döneminde çocuk eğitiminin temel amacı yalnızca temel eğitime hazırlamak olmamalıdır. Nitelikli bireyler yetiştirmenin amaçlandığı eğitim sürecinde '7 çok geç' olduğu için bu dönemde temelleri atılan kişiliğin, aynı zamanda içinde bulunduğu ve aktif olarak katılacağı hayata hazırlamak da o kadar önemli olmalıdır. Bu noktadan bakıldığında çocukların aynı zamanda kültürel olarak beslenmesi ihtiyacının önemi ve gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Başal, kurumsal okul öncesi eğitiminin önemi konusunda eğitim " bu ilk yaşların çocukların gelecekteki yaşamlarını olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkileme gücüyle ilişkili" (Başal, 2005: 79) olduğunu belirtmektedir.

Aynı yerde Başal, "Erken çocukluk çağındaki okul öncesi eğitimin hedefleri, çocukların gelişim alanlarından kaynaklanmaktadır. Çocuğun dört gelişim alanı okul öncesi eğitimde üzerinde önemle durulması gereken alanlardır.

" Bu alanlar;

1- Psiko- motor gelişim alanı

2- Sosyo- duygusal alanı

3- Bilişsel gelişim alanı

4- Dil gelişim alanı" (Başal, 2005: 79) olarak belirtmektedir.

Günümüzde küreselleşmenin doğrudan etkisi sonucu ve okul öncesi eğitimi gerekli kılan unsurlar olarak belirtilen çekirdek aile tipinin yaygınlaşması, çocuğun eğitime ve gelişimine ait bilgilerin artması, kadınların sosyal, bireysel ve mesleki haklarını kazanmasıyla birlikte ekonomik yaşamda yer alması, kentleşme sonucu oluşan mimari yapıda çocuğa alan bırakılmaması gibi nedenlerle çocuğun yaşam alanı daralmıştır. Bu nedenlerle okul öncesi eğitim kurumları açılmış, sayıları artmış ve günümüzde temel eğitime dahil edilerek zorunlu hale gelme aşamasına kadar gelişmiş bir süreç yaşanmaktadır. Çocuğun durumuna bir de bu açıdan yaklaşmak gerekmektedir; çünkü çocuğun ailede başlaması gereken eğitim yaşamı yerini okul öncesi eğitim kurumlarına bırakmaktadır. Çalışmayan anneler bile çocuklarını bu kurumlara göndermektedir veya göndermeyi istemektedir. Dolayısıyla bu durumda oluşan olgu bir “okul” olgusudur. Kültürlenme süreci daha çok bu alanda gerçekleşecektir ve çocuk kültürel unsurları bu kurumlarda tanımaya başlayacaktır veya tanımayacak, yabancı bir kültürlenme gerçekleşecektir. Bu gerekçelerle çocuğun gelişim alanlarını olumlu biçimde destekleyecek gerekli görülen kültürel mirasın okullarda uygulanan programlara dahil edilmelidir.

Belirtilen gelişim alanları ile çocukların gelişimine hangi yönde katkı sağlanabileceği Başal'ın '*Okul Öncesi Eğitim*' adlı kitabında şu şekilde yer verilmektedir:

“...psiko-motor gelişim ile ilgili okul öncesi eğitim hedefleri, çocukların değişik fiziksel olgunluk derecelerine göre, kas koordinasyonunu geliştirmeye yöneliktir. Çocuğun fiziksel olduğu kadar psikolojik sağlığını da etkiler.

Sosyo- duygusal gelişimle ilgili okul öncesi eğitim hedefleri üç tür etkileşim alanında yer alır. Bunlar; öğretmen- çocuk, çocuk- çocuk ve çocuk- faaliyet ilişkisi alanlarıdır. Bu hedefler, çocuğun başkalarıyla ve kendi kendisiyle anlamlı, doyurucu ve olumlu ilişkiler

kurabilmesi ve çevresine olumlu bir şekilde katkıda bulunmasıyla ilgilidir.

Bilişsel gelişimle ilgili okul öncesi eğitim hedefleri, çocuğun bilgi edinebilmesi ve bu bilgiyi etkin bir şekilde kullanabilmesiyle ilişkilidir. Piaget'e göre bu bilgiyi fiziksel bilgi, sosyal bilgi, mantıksal bilgi ve simgeleme yeteneği olarak sınıflandırabiliriz.

Çocuk fiziksel bilgiyi çevresindeki objelerden aldığı dönütlerle, sosyal bilgiyi kişilerden aldığı dönütlerle elde eder. Çocuk bundan sonra bu edindiği bilgileri zihninde organize eder. Mantıksal bilgi, matematiksel mantık ve yer ve zaman ilişkileri bilgisini içerir. Son olarak ta simgeleme gücü dil gelişiminde olduğu gibi sembollerin kullanımıyla ilgili bilgidir. Çocuk bilişsel yapısını bütün bu bilgileri kullanarak geliştirir.

Dil gelişimi ile ilgili okul öncesi eğitim hedefleri, "bunları dilin bilişsel öğrenme hedefleri ve dilin duygusal öğrenme hedefleri olarak sınıflandırabiliriz. Cazden'e göre (Cazden, Bloom ve arkadaşları, 1971), dil gelişiminin bilişsel işlevi, çocuğun konuşulan dili giderek genişleyen amaçlar için anlama ve kullanma yeteneğini arttırmaktır. Dil gelişiminin duygusal hedeflerinin işlevi ise dili zevkle, sık sık ve etkin bir şekilde kullanma yeteneğini arttırmaktadır." (Başal, 2005: 80)

Somut Olmayan Kültürel Miras ürünlerinin hazırlanacak bir program ile okul öncesi eğitim programlarına dahil edilmesi sonucu okul öncesi dönem çocuklarını tüm gelişim alanlarını destekleyecek ve UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde belirtilen amaçlara ulaşılabilecektir.

Aynı yerde Başal ve diğerleri, "Genel olarak okul öncesi eğitim programları; kurum merkezli ve ev merkezli programlar olmak üzere iki ana başlık altında toplanabilir." (Başal, 2005:81) demektedirler.

Ev merkezli programlar; anne- babaya eğitim veren ve onları destekleyen programlardır. Bu programlar ile aile sorumluluğunun artacağı,

çocuk yetiştirme uygulamalarındaki tutumlara dikkat edileceği, bu tür programlarla ailenin desteği sağlanarak tamamlayıcı bir unsur haline dönüşeceği ve bu tür programlarla daha geniş kitlelere daha düşük maliyetle ulaşılabileceği düşünülmektedir. Bundan dolayı çeşitli projeler, programlar ve kampanyalar düzenlenmektedir; Anne- Çocuk Eğitim Programı, Ana Baba Okulu Projesi,Gezici Anaokulu Projesi, Baba Destek Programı bunlardandır.

Kurumsal çocuk eğitiminin amacı; bu kurumlara gelen çocukların temel eğitime hazırlanmaları yanında, yaratıcılıklarını ön plana çıkarabileceği bir eğitim süreci hazırlamaktır. Hazırlanan eğitim programları günümüzde yaşanan bilimsel, teknolojik gelişmeleri de göz önünde bulundurularak, Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi'nde belirtildiği üzere, eğitim alanında kültürel mirasın genç nesillere aktarılmasını sağlayacak ve çocukları tüm gelişim alanları açısından destekleyecek planlar ve programlar olmalıdır.

Eğitim programı, okul öncesi dönem olarak adlandırılan 0-6 yaş döneminde önemli değişim ve gelişim gösteren çocukların fiziksel ve psikomotor, psiko-sosyal (duygusal- sosyal), bilişsel ve kültürel olarak destekler nitelikte olmalıdır.

'Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi' kapsamında hazırlanan "*Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Programı ve Plan Hazırlama*" adlı kitapta eğitim programı, şu şekilde tanımlanmaktadır: "Okul öncesi çocuklarına bu konularda kazandırılacak hedefleri, hedef davranışları içine alan ve bunların ne derece uygulandığını ölçen programdır." (5) Aynı yerde;

Eğitim programı hedefler, hedef davranışlar, eğitim durumları ve değerlendirmeden oluşan bir program bütünüdür. "eğitim programında belirlenen hedefler, çocuğa kazandırılmak istenen özelliklerdir. Belirlenen hedeflerin davranışa dönüştürülmesi gerekmektedir. Eğer hedefler davranışa dönüştürülmemişse o hedef gerçekleşmemiş demektir. Bu nedenle ulaşılmak istenen hedef yoruma açık

olamamalı, herkes tarafından aynı şekilde anlaşılır olmalıdır.” denilmekte ve;

“Hedefler belirlenirken;

1- Hedef cümlesinin sonunda uygulayabilme, yapabilme, kavrayabilme, kullanabilme, tanıyabilme, bakabilme gibi sözcükler bulunmalıdır.

2- Belirlenen hedefler mutlaka davranışa dönüştürülecek nitelikte olmalıdır.

3- Konu başlıkları kesinlikle hedef olamaz çünkü bunlar davranışa dönüştürülemez.

4- Hedefler basitten karmaşığa ilkesine göre düzenlenmelidir.

5- Belirlenen hedefler birbirini destekler nitelikte olmalıdır.

6- Hedefler yoruma açık olmamalıdır.”

(5- 6)

Programı oluşturan eğitim durumları ise hedeflerin nasıl davranışa dönüştürüldüğünün planlanması durumudur. Eğitim durumları kısa adı METGE olan ve bu proje kapsamında hazırlanan ‘Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Programı ve Plan Hazırlama’ adlı kitapta şu şekilde tanımlanmaktadır: “Belirlenen hedef ve hedef davranışlar doğrultusunda bilgi, beceri ve kavramların çocuğa kazandırılmasını sağlayacak eğitim faaliyetlerinin, yani hedeflerin davranışa nasıl ve hangi etkinliklerle dönüştürüleceğinin planlanmasıdır.” (7)

Eğitim programının en önemli bölümü değerlendirmedir. Hedeflerin, hedef davranışların uygunluğunu belirlemek ve çocukların ne ölçüde etkilendiğinin ve yararlandığını tespit etmek için yapılmaktadır.

Aynı yerde, değerlendirme bölümüne şu şekilde yer verilmektedir: “Değerlendirme, bize programın hedeflerine uygun hazırlanıp hazırlanmadığını, programın aksayan yönlerini, yapılan etkinliklerin çocuğa uygun olup olmadığını ve ulaşılmak istenen hedefe sınıfın ne kadarının ne ölçüde ulaştığını gösterir.” (7)

Hazırlanan eğitim programının uygulanabilmesi için programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin dikkat ettikleri belli unsurlar bulunmaktadır. Bunlar; çocuğun tanınması, eğitim etkinliklerinin planlanması, eğitim ortamlarının düzenlenmesi, eğitim materyallerinin sağlanması(araç- gereç), eğitim etkinliklerinin uygulanması, eğitimin değerlendirilmesi ve ailenin de çocuğun eğitime katılımının sağlanmasıdır. Tüm bu unsurlar hazırlanan eğitim programı temelinde gerçekleştirilmektedir.

Eğitim Durumlarının Düzenlenmesi

Günlük Program

Günlük program, Aral ve diğerlerinin hazırladığı '*Okul Öncesi Eğitim 1*' adlı kitapta şu şekilde tanımlanmaktadır: "Günlük program, çocukların okula gelişlerinden okuldan ayrılışlarına kadar geçen süre içerisinde o günün hedef ve hedef davranışlarını, araç olarak seçilen konunun, etkinliklerin, eğitim durumları ve değerlendirme gibi özelliklerin bulunduğu bir programdır." (Aral... vd., 1981: 51)

Günlük programda yer alan temel etkinlikler rutin etkinlikler, serbest zaman etkinlikleri ve grup etkinlikleridir.

A- Rutin Etkinlikler

Aynı çalışmada rutin etkinlikler; "Günlük etkinlik programında okul geliş, gidiş, toplanma, temizlik, kahvaltı, yemek, tuvalet ve dinlenme vb. her zaman aynı saatlerde yer verilen etkinliklerdir. Öğretmenin daha çok çocuklarda öz bakım ve sosyal becerileri geliştirici davranışları kazandırmak için doğal olarak kullandığı etkinlikleridir." (Aral... vd., 1981: 53)

B- Serbest Zaman Etkinlikleri

Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında hazırlanan "*Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Programı ve Plan Hazırlama*" adlı kitapta;

"Serbest zaman etkinlikleri okul öncesi eğitim kurumlarının programlarında en önemli grup etkinliklerindendir. Bu etkinliklerdeki serbestlik çocukların seçmedeki özgürlükleridir. Bu etkinliğe ayrılan süre içinde tek başlarına ya da grup halinde istedikleri etkinlikte bulunabilirler. Ancak planda belirlenen hedefler doğrultusunda gerekli araç- gereç

öğretmen tarafından sunulduğu için bu, çocuk gelişim hedeflerine ulaşmada sayısız yarar sağlar.”

şeklinde açıklanmaktadır.

Serbest zaman etkinlikleri, ilgi köşelerinde oyun ve resim ve el işi etkinliklerinden (sanat etkinlikleri) oluşmaktadır. Aynı kaynakta;

- 1- İlgi köşelerinde oyun
- 2- Resim ve el işi etkinlikleri olmak üzere iki grupta toplanan serbest zaman etkinlikleridir:

- 1- İlgi Köşelerinde Oyun;
 - a) Evcilik
 - b) Blok
 - c) Kukla
 - d) Kitaplık
 - e) Müzik
 - f) Fen ve Doğa
 - g) Masa Oyuncakları
 - h) İlgi Çekici Köşeler
- 2- Resim ve El İş Etkinlikleri
 - a) Boya Çalışmaları
 - b) Kağıt İşleri
 - c) Yoğurma Maddeleri
 - d) Yapıştırma Resim ‘ kolaj’ Çalışmaları’ndan oluşmaktadır. (17)

1- İlgi Köşelerinde Oyun

Okul öncesi eğitim kurumlarında ilgi köşeleri; evcilik, blok, kukla, kitaplık, müzik, fen ve doğa, masa oyuncakları ve hedef ve hedef davranışlar ile, seçilen konuya bağlı olarak düzenlenen geçici ilgi köşelerinden oluşmaktadır.

Okul öncesi eğitimde önemli bir yer tutan ilgi köşelerinde oyun çocuğun gelişimine katkıda bulunmaktadır. Çocuklar ilgi köşelerinde oynadıkları oyunlarla arkadaşları ile etkileşime girerek sosyalleşir, kendilerini ve duygularını ifade etme olanağı bulurlar.

Aral; ‘Okul Öncesi Eğitimi- 2’ adlı kitabında, “İlgi köşelerinde oynadıkları oyunlar sırasında çocuklar iç dünyalarında yaşadıkları mutluluklarını, öfkelerini, kızgınlıklarını, korkularını, duygularını ve hayallerini yansıtarak kendilerini ifade ederler. Çocuklar ayrıca ilgi köşelerindeki oyunlar aracılığıyla arkadaşlarıyla etkileşime girerek paylaşma, yardımlaşma, işbirliği gibi sosyal davranışları kazanırlar.” (Aral... vd., 1981: 137)

a) Evcilik Köşesi

Aral, evcilik köşesini kitabında şu şekilde tanımlamaktadır:

“ Çocukların hayal güçlerini diledikleri gibi kullandıkları, duygularını doğal bir şekilde dile getirdikleri, düşüncelerini, kendilerini ifade ederek paylaştıkları ilgi köşelerinden biridir.” (Aral... vd., 1981: 138)

Çocukların bu köşede kullandığı araç gereçler, yetişkinlerin kullandığı eşyaların küçük modelleri olan oyuncaklar olabileceği gibi günlük yaşamda kullanılan tabak, saat, elbise gibi bir çok eşya da olabilmektedir. Yetişkinlerin kullandığı araç gereçlerin kullanılması yetişkinleri taklit anlamına gelmektedir. Yetişkinlerin kullandığı eşyaları oyun içinde kullanmak, giyindikleri giysileri giyinmek gibi bir çok davranış çocukların ilgisini çeken ve

onları eğlendiren unsurlardır. Bu oyunda çocukların yetişkinleri taklit ederek sosyal yaşama hazırlandıklarını görmekteyiz.

Aral ve diğerleri aynı kitapta evcilik köşesi için; “bu köşede çocuklar, yetişkinlere ait giysileri ve aksesuarları kullanmaktan büyük zevk duyarlar. Elbiseler, etekler, kemerler, çeşitli şapkalar, ayakkabılar, çantalar(seyahat çantaları, okul çantaları, bayan kol çantaları, evrak çantaları, Pazar çantaları vb.) giysilerle kullanılabilecek değişik aksesuarlar (takılar, tokalar, saç bantları, kol saatleri, gözlükler gibi) bu köşede bulundurulmalıdır. Ayrıca hedef, hedef davranışlar ve seçilen konu doğrultusunda farklı kültürlerle ait değişik giysiler ve aksesuarlar da ilave edilebilir.” (Aral...vd., 1981:138)

Örneğin; yetişkinlerin kullandığı mutfak eşyalarının küçük modelleri olan oyuncakların kullanıldığı evcilik köşesine eskiden kullanılan ancak bugün yeterince tanınmayan kültürel miras ürünlerinden de örnekler bulundurulabilir. Bunun için yörelere özgü bakraç, elek, tahta kaşık vs., unsurlar bulundurulabilir. Giysi ve aksesuarların yoğun olarak kullanıldığı bu köşede yöreye ve farklı yörelere ait giysilere de yer verilebilir.

Somut olmayan kültürel miras ürünlerine evcilik köşesinde yer verilmeli, ancak hangi unsurların nerede nasıl verileceği hazırlanacak bir programda belirtilmelidir. Örneğin çoğunlukla hazır yoğurt tüketiminin arttığı günümüzde, evcilik oyunu içerisinde oyuncak kapları kullanılarak veya varsa bakraç kullanılarak yoğurdun nasıl yapıldığı, nerede hazırlandığı anlatılabilir. Bu oyun Nasrettin Hoca'nın 'göle yoğurt çalma' öyküsü ile tamamlanabilir. Bu örnek uygulama ile birlikte çocuklara 'yoğurt' unsurunu kültürel doku içerisinde, uygulandığı, kullanıldığı araçlar ve sözlü kültürdeki yerine de değinilerek hem Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi'nde söz edilen kültür aktarımı gerçekleşecek, hem de çocuklar yetişkinlerin taklidini yaparak eğlenme ve öğrenmeyi bir arada yaşayacaklardır. 'Somut Olmayan Kültürel Miras' ürünlerine evcilik köşesinde yer verilmeli ve çocuklara bu unsurları tanıma ve kullanma fırsatı verilmelidir.

b) Blok Köşesi

Blok Köşesi için Aral ve diğerleri aynı çalışmada “...çocukların yaratıcılıklarını sergiledikleri, hayal güçlerini kullanarak ve denemeyanılmalarla özgün ürünler oluşturdıkları bir ilgi köşesidir. Bu köşede bloklarla oynadıkları oyunlar, çocukların kas gelişimleri, arkadaşlarıyla birlikte oynama, yardımlaşma, iş birliği yapma gibi sosyal davranışları göstermeleri açısından yararlıdır.” (Aral... vd., 1981:139)

c) Kukla Köşesi

Kukla köşesi, çocukların yaratıcılıklarını ortaya koyabilecekleri, kuklaları kullanarak hikaye oluşturabilecekleri ve bunları canlandırabilecekleri bir etkinlik köşesidir. Kullanış şekillerine göre kuklalar; el kuklası, parmak kuklası, çomak kukla ve ipli kukla gibi farklılıklar göstermektedir.

Kukla köşesi için aynı çalışmada, “Öğretmen bu köşedeki kuklaları zaman zaman değiştirerek çocukların ilgilerinin sürekliliğini sağlamalıdır. Bununla birlikte köşeye hayvan ve karakterlere özgü yardımcı aksesuarlar (kanat, kuyruk, gaga, ibik, pençe gibi) ile değişik maskeler de ilave edilebilir.” (Aral vd., 1981: 141)

Kukla köşesinde kullanılmak üzere kültürel miras ürünlerinden de yararlanılmalı, kullanılan karakterlere (Keloğlan, Nasrettin Hoca gibi) çocuklara hitap eden yönü zengin olan karakterler ve aksesuarlar eklenmelidir.

d) Kitaplık Köşesi

Çocuklara kitap sevgisi kazandırabilmek, onların kitap okuma ilgilerini geliştirebilmek için gelişimlerine uygun seçilmiş kitaplardan oluşan bir etkinlik köşesidir.

Kitaplık köşesi için Aral ve diğerleri kitapta, “bu köşede çocuklar ilgi duydukları kitapların resimlerine bakarak hikayeler oluşturabilirler, birbirlerine hikayeler anlatabilirler. Bu da onların hayal güçlerini geliştirir, yaratıcılıklarını ve dil gelişimlerini destekler.” (Aral...vd., 1981: 139) demektedirler.

e) Müzik Köşesi

Aral çalışmasında, Müzik köşesini, “çocukların müziğe olan ilgi ve sevgilerini geliştirerek estetik duyarlılık kazanmalarına olanak tanıyan bir köşedir.” (Aral...vd., 1981: 142) şeklinde tanımlamaktadır.

Bu köşede sınıf imkanları dahilinde bulundurulabilecek radyo, kaset çalar, CD, plak ve tef, ziller, marakas, ksilefon ve çelik üçgen gibi ritm aletleri bulundurulmaktadır. Bu bölümde davul, zurna, tulum, kemençe, kaşık gibi kültürel miras ürünlerinin tanıtımı, kullanıldığı alanlar gibi çeşitli ilgi çekici anlatımlardan yararlanılmalıdır. Bu tür müzik aletleri sınıf içerisinde bulundurulamıyorsa vidyo veya VCD ile kullanılışı ve kullanıldığı ortamlar izletilmelidir.

f) Fen ve Doğa Köşesi

Aynı çalışmada, “fen ve doğa köşesinde bulundurulması gereken araç ve gereçler ve bunlarla yapılan etkinlikler çocukları zihinsel yönden uyararak, onların çevrelerine karşı daha duyarlı olmalarına, fen ve doğa ile ilgili araçları kullanma becerisi kazanmalarına yardım etmektedir. Çocuklar gözlem yapmayı, araştırmayı, soru sormayı ve el becerilerini geliştirmeyi bu materyaller aracılığı ile öğrenmektedirler.” (Aral...vd.,1981: 140)

Somut Olmayan Kültürel Miras'ın (SOKÜM) Korunması Sözleşmesi'nde belirtilen kültürel miras ürünlerinden ‘ halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar’ alanına giren ve çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun düzeyde bulunanların hazırlanacak program içerisinde kültür eğitimi konusunda yararlanılmalıdır.

Neslihan Avcı, ‘*Fen ve Doğa Eğitiminde Proje Yaklaşımı*’ adlı makalesinde bu konuda önerilerde bulunmuştur.“...bitkiler, hayvanlar, vücudumuz, sağlığımız, besinler, hava ve hava olayları, su ve diğer sıvılar, toprak, kayalar, basit yeryüzü şekilleri, yer çekimi, uzay, madde, ışık, ses, kuvvet-hareket-enerji, ısı-sıcaklık, batma-yüzme, basit makineler(tekerlek, vidalar, kaldıraç gibi), doğa olayları, keşifler ve bunun gibi birçok konu ele alınabilir.” (Avcı, 2005:362) Bu konularda halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili kültürel uygulamalardan örnekler verilmelidir.

g) Masa Oyuncakları

Aral ve diğerleri “*Okul Öncesi Eğitimi- 2*” adlı kitabında masa oyuncaklarının “Çocukların oynayarak öğrenmelerini sağlayan kavramları geliştirmelerine, obje ve olayların daha anlaşılmasına daha çok çocukların zihin gelişimlerine yardımcı olan oyuncaklar eğitici oyuncak köşesinde yer almaktadır.” (Aral vd., 1981:141)

Aynı yerde, “Eğitici oyuncaklarla oynanan çocukların algılamasını, bir konuda belli bir süre dikkatini toplayabilmesini, problemlere deneme-yanılma yoluyla çözümler bulmasını sağlamaktadır. Grupla oynanan eğitici oyuncaklar ise, çocukların birbirleriyle iletişim kurmalarına, işbirliği içinde bir oyunu sürdürebilmelerine fırsat verdiği için dil gelişimi ve sosyal gelişimi açısından da önemlidir. Ayrıca bu oyuncaklar el-göz koordinasyonunu ve küçük kas becerilerinin gelişimini desteklemektedir.” (Aral...vd., 1981:141) denilmektedir.

h) İlgi Çekici Köşeler

İlgi çekici köşeler başlığı için Aral ve diğerleri bu köşeyi “Hedef, hedef davranışlar ve seçilen konuya bağlı olarak zaman zaman yer verilebilen, genellikle insanların toplumsal yaşamlarıyla ilgili mesleklere ve onların çalıştıkları yerlere ilişkin oluşturulan köşelerdir.” (Aral...vd.,1981: 143) şeklinde açıklanmaktadır.

Aynı yerde, “Bu köşeler bakkal, manav veya market köşesi, tesisatçı köşesi, pastane köşesi, doktor köşeleri olabileceği gibi o bölgenin yöresel özelliklerini yansıtan bastonculuk köşesi, dericilik köşesi, halıcılık köşesi gibi köşeler de olabilir.” (Aral vd., 1981, s.143)

Bu köşelerde, seçilen konuya göre gerçek malzemeler konulabileceği gibi bazı malzemeler çocuklarla birlikte de hazırlanabilir. Geçici olarak oluşturulacak bu köşelerde günümüzde var olan mesleklerin yanında işlerliğini yitiren geleneksel mesleklerle ilgili köşeler de hazırlanmalıdır. Bu sayede Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’nde yer verilen kültürel mirasın genç kuşaklara aktarılması durumu bu alanda da gerçekleşecektir. Hem çocukların kültürel olarak gelişmesi hem hedeflenen kültürel mirasın korunması amacına bu alanda da hizmet edecektir.

2- Resim ve El İşi Etkinlikleri (Sanat etkinlikleri)

Okul öncesi dönemde sanat etkinlikleri yaratıcılığı ve estetik duyarlılığı geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu konuda Aral ve diğerleri, “Okul öncesi dönemde verilen sanat eğitimi çocukların zevk alarak katılacakları etkinlikler aracılığıyla; kendisini etkileyen obje ve olaylara karşı olumlu tutum ve tavır geliştirmelerini, sanat çalışmalarına ilgiyi arttırmayı, duygu ve düşüncelerini ifade edebilmeyi geliştirici, hayal gücünü ve yaratıcılığını destekleyici nitelikte olmalıdır.” (Aral...vd., 1981:149) demektedirler.

Günlük eğitim programında, serbest zaman etkinlikleri içerisinde yer alan, özelliklerine göre farklı teknikler gerektiren sanat etkinliklerinden resim ve el işi etkinlikleri boya çalışmaları, kağıt işleri, yoğurma maddeleri ve yapıştırma resim ‘kolaj’ çalışmalarından oluşmaktadır.

Oya Abacı ‘Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Görsel Sanat Eğitimi’ adlı kitabında sanat etkinliklerini/ resim ve el işi etkinliklerini,

“Okul öncesi döneminde çocuklara verilecek sanat eğitiminin amacı, onlara sanatsal bakış açısı ve estetik değerler kazandırmak ve yaratıcı düşünebilen geleceğin bireylerini yetiştirmektir. Bu eğitim, sanatsal etkinliklerin içinde, oyun oynarken tat almayı ve eğlenmeyi yaşayarak öğrenen bu dönem çocuklarını, ilerinin sanatçıları olarak görmeyen, sanatın kendi konularını öğretmeyi değil de sanattan yararlanarak çocuğun gelişimini desteklemeyi hedefleyen bir eğitim biçimidir.” (8)

biçiminde tanımlamaktadır.

‘Avrupa’da Okul Öncesinde Sanat Eğitimi’ başlıklı makalesinde Sevgi Gürtuna, çocukları tüm gelişim alanları açısından destekleyen sanat etkinliklerini, “yeni öğrenme yöntemleri ve çoklu zeka kuramıyla daha da etkin

bir biçimde çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, dilsel, bilişsel ve sosyal gelişiminin yetkinleşmesinde önemli katkılarda bulunduğu tartışılmaz bir gerçektir.” (93) diye belirtmektedir.

Çocukları tüm gelişim alanları açısından destekleyen sanat etkinliklerinde de Somut Olmayan Kültürel Miras ürünlerinden yararlanılmalıdır.

a) **Boya Çalışmaları**

Boya çalışmaları çocukların duygularını ifade etmelerinde önemli bir araçtır. Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında hazırlanan “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Programı ve Plan Hazırlama” kitabında boya çalışmaları için “Çocuklar boya ile çalışırken hayal dünyaları gelişir, deşarj olurlar; yaratıcılıkları gelişir. Resim konusunda yeteneği olanlar bu çalışmalarda ortaya çıkar. Renk kavramını öğrenirler. Fırça tutmaları küçük kaslarının gelişmesini sağlar.” denilmektedir.

(19)

Boya çalışmaları konusunda renk kavramını öğrenen çocuklara kültürel açıdan renklerin yerine değinilerek renklerin kültürel olarak adları da verilmelidir. Örneğin; kırmızı- al, beyaz- ak, siyah- kara gibi renkler ve bunlara ilişkin kısa öyküler anlatılabilir, Al al elmalarla dolu bir ağaç, ak sakallı Nasrettin Hoca, kara bulutun öyküsü gibi, öyküleri olanlar anlatılabilir, öyküleri olmayanlar ile de öykü oluşturulabilir. Bu gibi çalışmalarla çocukların yaratıcılıklarının gelişmesine katkı sağlarken aynı zamanda kültürel miras açısından aktarılabilecek unsurlar Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi çerçevesinde amacına ulaşabilecektir.

b) Kağıt İşleri

Aynı yerde, Kağıt işleri, "...kağıtla çalışma çocuğa bu çalışmalarda kullanılan araç gereci de tanıtır. Yine bu çalışmalar şekil, renk, uzunluk- kısalık kavramlarının gelişmesine de yardımcı." (METGE, 1997: 20) olduğuna değinilmiştir.

Aynı çalışmada, "kağıt işlerinde kağıt yırtma, katlama, kesme, yuvarlama teknikleri kullanılmaktadır. Kağıt işleri yapılan diğer çalışmalar; süslemeler, zincirler, kedi merdiveni, fener, mobil, çiçek yapımı, şapka ve çantalar, maske ve kuklalar, kağıt örgü işleri, katlamalar, katlayarak kesme, ayakta duran hayvan ve taşıtlar, kesme- yapıştırma, yırtma- yapıştırmadır." (21)

Serbest çalışmalar dışında çocuklara fotokopi yardımı ile dağıtılan ve bu şekilleri değişik teknikler kullanarak tamamlamaları istenmektedir. Çocuklara dağıtılan bu şekillere Somut Olmayan Kültürel Miras ürünlerinden yararlanılmalıdır. Örneğin Hacivat ve Karagöz tasvirlerinin, Keloğlan'ın, Nasrettin Hoca'nın figürlerinin kullanılacak tekniklerle tamamlatılması istenebilir. Bu sayede kültürel miras ürünlerinin 'korunması' ve 'aktarılması' konusunda hedeflenen amaçlara ulaşılacaktır.

c) Yoğurma Maddeleri

Yoğurma maddeleri için METGE kapsamında hazırlanan "*Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Programı ve Plan Hazırlama*" kitabında, "Çocukların becerilerini geliştirir, düşüncelerini, yeni buluşlar ortaya

koymalarını ve yaratıcılıklarını geliştirir, kendilerine güvenlerini artırır. Yoğurma maddeleri, çocukları güzel sanatlara yönlendirir ve sanatı sevmelerine imkan” sağlayacağı belirtilmektedir. (METGE, 1997: 21)

Çocuklara verilecek yoğurma maddeleri tuz seramiği, kil, kağıt hamuru, talaş hamuru, macun, plastirin, mumdur.

Yoğurma maddeleri kullanarak çocuklara çömlek, bebek, seramik gibi el sanatları geleneğine yönelik çalışmalar da yaptırılmalıdır.

d) Yapıştırma Maddeleri ‘ Kolaj’ Çalışmaları

Yapıştırma resme ‘kolaj’ adı verilmektedir. Oya Abacı ‘*Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Görsel Sanat Eğitimi*’ adlı kitabında kolaj çalışmalarını; “ her türlü kağıt, kumaş, nesnel dokular vb. malzemelerin bir araya getirilerek pano, tuval ya da kağıt üzerine yapıştırılarak düzenlenmesidir.”(Abacı, 2004: 53)

Kolaj çalışmaları “ çeşitli ,artık malzemelerin kağıt, karton, mukavva, kasap kağıdı ya da vazo, kavanoz, karton ve plastik kutular üzerine yapıştırılmasıyla yapılan çalışmalardır.” (METGE, 1997: 22)

Bu düzenlemede günlük yaşam, özel günlerle ilgili resimler, örneğin bayram sonrasında biriktirilen şeker kabuklarından yaptırılabilir etkinlikler ve çeşitli birçok malzeme ile uygulamalarda halk kültürü envanterinden yararlanılmalıdır. Bu sayede Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’nde yer alan bir çok konu Sözleşme esaslarına göre kültürel mirasın korunması ve genç kuşaklara aktarılması konusunda büyük yarar sağlayacaktır.

C- Grup Etkinlikleri

Okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmen rehberliğinde yapılan grup etkinliklerini üç grupta toplayabiliriz. Bunlar; Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında hazırlanan kitapta şu şekilde belirtilmiştir: “

1. Anadil Etkinlikleri
2. Müzik Etkinlikleri
3. Oyun Etkinlikleri” (METGE, 1997:19)

1- Ana Dil Etkinlikleri

Yeni doğmuş bir çocuk çevresinde konuşulan dilin seslerini ve anlamlarını algılamaya başlar. Ağlama ile ses çıkarmaya başlayan çocuk giderek çevrelerindeki sesleri dinlemeye başlar ve duyduklarına benzer sesler çıkarmaya çalışır. Çocuklar yaşları ilerledikçe kelime sayısını artırarak cümleler oluşturmaya başlarlar. Doğal ortamdaki sosyal ve fiziksel çevrelerinden aldıkları destekle sözlü iletişim kurarak sosyal ortama dahil olurlar. Sözünü ettiğimiz dilde gerçekleşen bu gelişim çocuğun 0- 6 yaş dönemine rastlar.

Aynı çalışmada, Ana dil etkinlikleri en önemli grup etkinliklerindendir. “Anadil etkinlik, çocuğun kelime hazinesini geliştirir, düzgün konuşmasına yardımcı olur, kendini sözle ifade etmesine olanak tanır, çocuğa kitap sevgisini aşılar ve onları duygusal yönden rahatlatır.” denilmektedir. (METGE, 1997: 22)

Eğitim programlarında çocukları tüm gelişim alanları açısından destekleyen ve bir çok etkinlik alanında etkin bir şekilde kullanılan bir etkinlik alanıdır. Bu etkinlik alanı Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında hazırlanan kitap içerisinde geniş bir şekilde yer alan anadil etkinlikleri üç bölümden oluşmaktadır. “Bu etkinlikler:

- a. Hikaye öncesi etkinlikleri
- b. Hikaye anlatma
- c. Hikaye sonrası etkinlikler” dir. (METGE, 1997: 11)

1.a. Hikaye Öncesi etkinlikler

Kısa adı METGE olan Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında hazırlanan “*Ana Dil Etkinlikleri*” kitabında bu konuya, “Hikaye öncesi etkinlikleri, tekerleme söyleme, parmak oyunu, şiir okuma, bilmece sorma ve grup sohbetleridir. Öğretmen bu etkinliklerden bir kaçını çocukları hikaye dinlemeye hazırlamak için kullanır. (12) şeklinde yer verilmektedir.

1.b. Hikaye Anlatma

En önemli grup etkinliklerinden birisidir. Öğretmen her gün değişik hikaye anlatma teknikleri ile hikaye anlatır.

Çocuklara hikaye anlatırken bir çok teknik kullanılır. METGE’de bunlar; “

- Düz anlatım (jest ve mimiklerle desteklenmiş, sözlü anlatım)
- Kitap ile hikaye anlatma
- Pazen tahta ile hikaye anlatma
- Resimli kartlar ile hikaye anlatma
- Televizyon şeridi ile hikaye anlatma
- Kuklalar ile hikaye anlatma
- Slayt ile hikaye anlatma
- Tepegöz ile hikaye anlatma

- Video- televizyon ile hikaye anlatma
- Bilgisayar ile hikaye anlatma
- Teyp ile hikaye anlatma” olarak belirlenmiştir. (METGE, 1997: 20- 33)

1.c. Hikaye Sonrası Etkinlikler

Hikaye sonrası etkinlikler çocuklara, anlatılan hikayeleri yorumlama fırsatı verir. METGE “Ana Dil Etkinlikleri’nde bu konuya şu şekilde yer verilmektedir:

“Bu fırsatlar yaratıcı dramatizasyon yolu ile verilir. Bu nedenle hikaye sonrası etkinlikler iki grupta toplanır:

- 1- Pantomim; sözsüz, yalnızca hareketlerle anlatma
- 2- Rol taksimi ile yapılan yaratıcı dramatizasyon

Anlatılan hikaye dramatize edilecekse, öncelikle rol paylaşılır, hikayede geçen sözleri kendi cümleleriyle aktarabilir ve yaratıcı dramatizasyonda evcilik köşesindeki eski kıyafetlerden, şapkılardan, terlik ve ayakkabılardan yararlanabilir. Bu teknik uygulanırken rol almayan çocuklar ağaç, çiçek vb. olarak dekoru tamamlar.” (24)

Eğitim programları içerisinde anadil etkinliklerinin önemi büyüktür. Çocukların ana dilin ve hayal güçlerinin gelişmesine yardımcı olan anadil etkinlikleri aynı zamanda önemli bir eğitim ve öğretim aracıdır. Bu anlatıların içeriğinde bulunan kültürel kodlar belli bir toplumun özelliklerini, sosyolojik, psikolojik ve etik değerlerinin dinleyiciye aktarılmasında da bu anlatılar etkin bir rol oynamaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumlarında, “masal, hikaye, gezi yazıları, anılar, destanlar, fabllar, efsaneler, romanlar, biyografiler vb. çeşitli edebi eserlerden çocuklar için yeniden düzenlenmiş olanlar(ın) tercih” (METGE,

1997: 20) edilmesini vurgulayan ibareler çeşitli kaynaklarda yer almasına karşın çocuklara kitaplardan aktarılan anlatıların çocuk kitabı olarak yer almaya başlamasının tarihi çok eski değildir.

Hulusi Geçgel ve Havise Çakmak Güleç'in '*Çocuk Edebiyatı*' adlı çalışmasında çocukların okuma becerileri ve özel ilgileri göz önünde tutularak onlar için bir takım kitaplar hazırlanması konusunun, ancak Tanzimat'tan sonra ele alındığını belirterek "ilk çocuk kitapları Tanzimat dönemi yazarlarından Şinasi, Recaizade Mahmut Ekrem ve Ahmet Mithat Efendi'nin Fransızca'dan dilimize çevirdikleri kısa şiirler ve fabllardır." demektedirler. (10)

1928 yeni Türk harflerinin kabulüyle birlikte sayısı artan yayımlar arasında çocuk edebiyatı alanı da etkilenmiştir. 1940'lardan sonra çocuk edebiyatı alanında eserler verilmeye başlanmıştır. Aynı kitapta, "Naki Tezel'in 1943'te yayımlanan halk öyküleri ve masallar, resim ve içerik bakımından örnek verebileceğimiz ilk çalışma" olduğu ifade edilmektedir.

(Güleç- Geçgel, 2005, s. 14)

1950 yılından itibaren İstanbul'daki okullarda ve çeşitli kütüphanelerde 'Çocuk Kitapları Haftası' ve sergiler düzenlenmeye başlanmıştır. 1970'lerdeki ekonomik krizden etkilenen resimli öykü kitabı alanı gelişmemiştir. Ekonomik krizden dolayı özellikle okul öncesi çocuk kitapları alanında maliyetini düşürmek için çeviri kitaplarının basımı tercih edilmiştir.

Çeviri kitapları ise anadil etkinliklerinin en önemli amacı olan dil gelişimini sağlama konusunda olumsuz neticeler doğurmuştur. Türkçe'ye uyarlanan metinlerdeki çeviri hataları bir yana başka kültürlerin değerleri ve etik anlayışları yabancı kültürlenmenin temelini oluşturmaktadır. Farklı kültürleri tanımaları çocukların hayal dünyalarını genişletip, zihinlerinde evrensel düşünceyi oluşturmak adına yararlı olabilir ancak çoğunlukla bu tür kitapların okunması onları kültürel olarak yanıltabilir.

Hikaye öncesi etkinlikler ile çocukların dikkati belli bir noktaya çekilerek hikayeyi dinlemeye hazırlanan çocuklara seçilen hikayeler okunmalıdır. İncelediğim Ayla Abla Gündüz Bakım Evi'nin okul öncesi eğitim programı çerçevesinde hazırlanmış olan yıllık ve günlük programa göre, çocuklardan haftanın belli bir gününde kendi kitaplarını getirmesi ve öğretmenleri tarafından bu kitapların okunması şeklinde bir uygulama yapılmaktadır. Böyle bir uygulama şüphesiz kitap ve çocuk ilişkisini kuvvetlendirmekte, okunan hikayenin daha iyi dinlenebilmesine olanak sağlamaktadır. Ancak, okunan masalların Kırmızı başlıklı kız, Pamuk prenses ve yedi cüceler gibi çeviri masallardan öteye geçemediği gözlenmiştir. Bu masalların eğlendirme, dinlemeyi öğretme işlevleri dışında kültürel olarak gelişim alanlarını destekleyebilecek bir uygulama olduğundan söz etmek pek de doğru olmayacaktır. Bu türden bir uygulamanın yanında eğitim programı çerçevesinde oluşturulmuş bir masal ve hikaye repertuarı, okul öncesi öğretmenleri aracılığı ile yıllık ve günlük planlar içerisinde bulundurulabilir ve geleneksel masal anlatma tekniklerinden çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun şekilde, masal anlatma geleneği biçiminde, çocukların da aktif rol alabileceği bir uygulama alanı oluşturulabilir.

Selami Fedakar'ın, *“Masalların müzelenmesi ve anaokulu öğrencilerine anlatımı”* konulu bildirisinde bu konuda bir önerisi bulunmaktadır. Buna göre dört aşamadan oluşan bu çalışma planında;

1. Anlatılacak masal metinleri repertuarının ve sergilenecek masal unsurlarının tespiti
2. Masal anlatıcılarının ve sergilenecek unsurların hazırlanması
3. Masalların müzede ve anaokullarında anlatımı için “masal anlatma saatleri ve günleri” programının oluşturulması.
4. Masalların anlatımı ve masal unsurları sergisinin öğrencilere gezdirilmesi, unsurları yer almaktadır. (120)

Fedakar'ın belirlediği bu dört ana unsur çerçevesinde yapılacak olan sunumlarda masal anlatımında çeşitli taklit, hareket, kullanılabilecek aksesuar ve giysilerle bir bütün oluşturan masal günleri çocukların ilgisini çekecek, masal dinlemeyi öğretecek; kültürel değerlerimiz, toplumsal etik anlayışımız, sosyal ve psikolojik olgular, teknolojik gelişmeler ile çağıma uygun, çocukların kültürel olarak gelişim alanlarını destekleyici somut olmayan miras aktarımı ortamı sağlayacağını söylemek mümkündür.

Anadil etkinliklerinin temelini oluşturan, hikaye anlatmada kullanılan tekniklerin bir bölümü teknolojik araçların kullanımı ile gerçekleştirilmektedir.

Anadil etkinliklerini önemli derecede etkileyen bir diğer etken televizyondur veya medyadır. Günümüzde teknolojinin hayatın hemen her anında yer aldığı şüphesizdir; elimizde kameramız, cebimizde telefonumuz ve evimizde en az bir tane televizyonumuz, bilgisayarımız bulunmaktadır.

Çocukların; 0- 6 yaş dönemi büyük oranda zihinsel ve kişilik alt yapısının oluştuğu bir dönemi ifade etmekte ve bu nedenden ötürü de ' kritik dönem' olarak adlandırılmaktadır. Bu denli önemli bir dönemde çocukların bilinçli bir şekilde yönlendirilmeye ihtiyacı vardır. Her evde bulunan televizyonlar eğer denetimden uzak ise çocukların çok uzun zaman hareket bile etmeden televizyon izledikleri bilinen bir gerçekliktir. Eskiden büyükanne ve büyükbabalardan öykü, hikaye dinleyen, nasihat dinleyen çocukluk artık bulunmamaktadır; büyükanne ve büyükbabaların yerini de televizyonlar almış durumdadır. Bu nedenle çocukların televizyon karşısında ne kadar uzun vakit geçirdikleri göz önüne alınırsa, çocukların bu durumdan nasıl etkilendiği görülecektir.

Bu konuda en çok şikayet edilen konu şiddet unsurudur. Saldırganlığı aşılayan görüntülerin çocuklar için büyük bir tehdit unsuru olduğu tartışılmaz bir konudur. Ancak bunların da ötesinde ve en az şiddet unsuru kadar tehlikeli olan başka noktalar da vardır. Öncelikle fiziksel olarak hareketsizliğe,

göz bozukluklarına, beslenme bozukluklarına neden olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda psikolojik olarak televizyon kanallarında yayımlanan programlar ve gerekse de CD veya DVD şeklinde piyasaya sürülen çizgi filmlerde somutlaştırılan karakterler ve oluşturulan görüntülü imaj, çocukların hayal dünyalarında yeni yaratmalar oluşturmalarına, düşüncelerini aktarmalarına engel olmaktadır. Bu yönüyle bireyselliğine gölge düşürebileceği gibi sözü edilen çizgi filmlerde belli karakterler işlenmekte, bu karakterlere özgü oyuncaklar ve bir çok nesne üretilerek satışa sunulmaktadır. Hayal dünyasında fazlasıyla yer alan bu karakterler çocuğun eşyalarında da yönetici etkisini hissettirmektedir. Bu konuda ‘barbi’ ve ‘spiderman’ karakterleri en yaygın örneklerdendir.

Bilindiği gibi bir çoğu dış kaynaklı olan televizyon programları ve özellikle çizgi filmler gerek Türkçe’ye uyarlanışındaki sorunlar olsun gerek kullanılan argo sözcükler çocukları anadili gelişimi açısından olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak ta toplumsal değerleri yansıtan ve çocuklara ulusal kültür unsurlarını tanıtan ve somut olmayan kültürel miras olan sözlü ürünlerden masalları, tekerlemeleri dinlemekten uzaklaşan çocuklar büyükanne yerine geçen televizyonlar ile somut olmayan kültürel mirastan, toplumsal etik anlayışından uzak bir şekilde yetişmektedirler. Bu nedenle okul öncesi dönemde gerek anadili etkinlikleri içerisinde olsun gerek çocuğun tüm gelişimsel alanları açısından olsun büyük oranda olumsuz bir şekilde etkilenmektedirler. Ayrıca kültürel olarak gelişim alanları açısından da desteklenmesi gerektiğini söyleyebiliriz.

Çalışmaya katkı sağlayan bazı kaynak kişiler de, görüşlerinde kültürel mirasın aktarılamama sorununu ve çocuklarının kültürel gelişim alanı bakımından desteklenmesi gerektiğine duyulan ihtiyacı dile getirmektedirler.

Bu konuda özellikle büyük kentlerde aileler daha seçici davranmakta ve beklentilerini dile getirmektedirler. Bu konuda görüş bildiren Yeşim Çevik: “Yabancı kültür her toplum için yaşamın bir parçasıdır. Bundan ne ölçüde

yararlanıp, etkilendiğimiz önemlidir. Maalesef biz tarihine, diline sahip çıkan bir millet değiliz. Bunun için Nasrettin Hoca, Mevlana gibi kültürde çocuklara örnek gösterilebilecek bir çok kişiyi başkaları sahipleniyor, biz de Noel Babayı sahipleniyoruz. Hazır toplumcu anlayışı” (KK:19) demektedir.

Okul öncesi eğitiminde görevli bir diğer kaynak kişi bu konudaki görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir: “Çocuğumun kendi kültürümüze göre de programlar izlemesini isterim, çoğunun kültüre uygun olmadığını düşünüyorum.” (KK:17)

Çocuk gelişimi öğretmeni olan bir diğer kaynak kişi Songül Ateş; “Ben de bizim kültürümüzün çocuklarımıza çizgi filmlerle öğretilmesini isterim. Ama maalesef çizgi filmler yabancı ülkelerde çiziliyor.” (KK:16) diyerek beklentilerini dile getirmektedir.

Bu konuda görüş bildiren Erzincan ili merkeze bağlı Güllüce Köyü’nden Yasemin Tunçarslan şunları söylemektedir: “Bütün programların kültürümüze uygun olduğunu düşünmüyorum, olsaydı eğer küçükken kendi kültürümüzü, kendi geleneklerimizi daha kalıcı bir şekilde hafızasında tutabilirdi. Büyüyünce de kendi kültürüne sahip çıkan, yabancı kültürlerle kapılmayan, kendi öz değerleriyle barışık bir nesil yetişebilir.” (KK:4)

Ankara’da Ayla Abla Gündüz Bakımevi’nde yardımcı öğretmen olarak görev yapan Filiz Kiroğlu kültürel eğitim açısından beklentilerini şu şekilde dile getirmektedir: “Diğer kültürler de olmalı bizim kültürümüze de uygun programlar gösterilmeli.” (KK:13)

Kısacası, çocukların anadili gelişimini desteklerken aynı zamanda onların özellikle okul öncesi dönemde “bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal bir bütün olarak” (Başal, 2005:16) ve aynı zamanda kültürel olarak gelişim alanları açısından destekleyebilecek programlar hazırlanabilir ve gerek

evlerde gerek okul öncesi eğitim kurumlarında izlenebilir veya uygulanabilir programlar geliştirilebilir.

Uzun kış gecelerinde, tandır ve ocak başında veya sobanın etrafında büyüklerinden masallar dinleyen çocuklar veya çocukluk bulunmadığı gibi söz edilen, çoğunluğunu çeviri kitaplarının oluşturduğu masal kitaplarından çocuklara aktarılan masalların daha etkin bir kültürel aktarım alanı olabilmesi ve çocukların kültürel gelişim alanı açısından desteklenebilmesi için okul öncesi eğitim programında bu konuya ayrıntılı bir çalışma ile yer verilmelidir.

2- Müzik Etkinlikleri

Okul öncesi eğitimin en önemli etkinliklerinden birisi de müzik etkinlikleridir. Çocuğun daha anne karnındayken sesleri algılayabildiği tıp dünyası açısından bilinen bir durumdur. Mahiye Morgül, *‘Yaratıcı Drama ile Oynayarak Yaşayarak Öğren’* adlı kitabında müzik eğitimi ile ilgili olarak çocuğun belli bir donanıyla dünyaya geldiğini belirtmektedir: “Çocuk, dünyaya duyularından en gelişmiş olan işitme duyusuyla donanmış olarak gelir.” (12)

Çocuğun dünyaya gelmesiyle birlikte çevre koşulları da değişir ve çocuk birçok farklı sesle bu yeni çevrede tanışır. Çocuğun henüz girdiği ortamda çevreden gelen sesleri algılayarak farklı anlatım biçimlerine dönüştürdüğü anlatımlardan biri de müziktir. Ayten Öztürk bu konuda; “Çocuk kaynak, tür ve işlev bakımından zengin bir çeşitlilik gösteren bu sesleri algılar, çözümler, yorumlar, işler ve giderek değişik anlatım biçimlerine dönüştürür. Bu anlatım biçimlerinden biri de müziktir.” demektedir.

(Öztürk, 2003: 4)

Müzik, okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programların içerisinde önemli bir etkinlik alanı oluşturur. Çocukların, okul öncesi dönemde bireysel, toplumsal ve kültürel olarak desteklenerek eğitim almasını sağlamada evrensel bir dil olan müziğin eğitim açısından büyük yararı olacaktır.

Müzik, çocuğun yaşamına kendini ifade etme aracı olan “ağlama” ile girer ve çevresindeki sesleri algılaması ile de zenginleşir. Ayten Öztürk “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ana Dil Etkinlikleri” adlı yapıtında müziğin çocuğun yaşamının ilk evreleriyle birlikte belirli işlevler görmeye başladığını belirterek müziğin bireysel, toplumsal, kültürel ve eğitsel işlevlerini şu şekilde açıklar:

“Müziğin bireysel işlevi, bireyin dengeli, başarılı, duyarlı ve mutlu olması için davranışları üzerinde belirli izler bırakan, müziksel beğeni biçimlerini kapsar. Müziğin toplumsal işlevi, bireyler, birey ile toplum, toplumsal kesimler ve toplumlar arasında anlaşma, dayanışma, kaynaşma, paylaşma, işbirliği yapma, birleşme ve bütünleşme sağlamasında müziğin oynadığı rolleri kapsar. Müziğin kültürel işlevi, bireysel ve toplumsal kültürü artırıcı, kültürel özellikleri kuşaktan kuşağa aktarıcı, kültürler arası ilişkileri güçlendirici, zenginleştirici ve kültürel kimlik sağlayıcı müziksel birikim ve etkinlikleri kapsar. Müziğin eğitsel işlevleri, çocuğun yaşamında bireysel, toplumsal ve kültürel işlevlerinin düzenli, etkili ve yararlı bir biçimde gerçekleşmesini sağlayıcı tüm müziksel öğrenme-öğretme süreçlerini kapsar.” (5-6)

Okul öncesi müzik eğitimi 0- 6 yaş dönemindeki çocukları kapsar. Aynı çalışmada Ayten Öztürk, okul öncesi dönemde müzik eğitimi şu şekilde tanımlamaktadır:

“Okul öncesi müzik eğitimi, 0-6 yaş kümesindeki çocuğa kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak temel

müziksel davranışlar kazandırılması, yine çocuğun kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak temel müziksel davranışlarının değiştirilmesi, geliştirilmesi ve yetkinleştirilmesi sürecidir. Bu tanımdan da anlaşılıyor ki okul öncesi müzik eğitimi, müziğin öğretimi değil, çocuğun müziksel eğitimidir.” (13)

Müzik etkinlikleri ile çocukların zihinsel, sosyal, duygusal, dil ve kültürel gelişim alanları desteklenmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında gerek öğretmenin çocuklara söylediği,gerek çocukların kendi söyledikleri gerekse de televizyon, CD gibi araçlarla dinletilen müziklerin seçimi müzik eğitimi açısından çok önemlidir.

Ayten Öztürk, müzik eğitiminde başarı sağlamak için belli ilkelere uyulmasına işaret ederek: “Basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene yada çevreden evrene ilkeleri uygulanmadığında eğitimde başarıya ulaşılamadığı görülmüştür.”(Öztürk, 2003: 81) demektedir.

Basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene ya da çevreden evrene ilkelerine bağlı kalınarak, sıralama ve zamanlama unsurları da dikkate alınarak somut olmayan kültürel miras ürünlerinden sayışmalar, tekerlemeler, ninniler, türküler ve evrensel değerler açısından da çeşitli çocuk şarkıları, müzikler ve çalgılar müzik etkinlikleri içerisinde aktarıldığında olumlu bir müzik eğitimi gerçekleştirilebilecektir.

Okul öncesi müzik eğitiminde tekerlemeler, sayışmalar, ninniler, türküler, çocuk şarkıları ve çalgı müziği söz edebileceğimiz türlerdir. En yaygın olan tür tekerlemelerdir. Öztürk, tekerlemeleri şu şekilde tanımlamaktadır: “Farklı türleri bulunan tekerlemeler anlamlı, yarı anlamlı ya da kulağa hoş gelen sözcükler bütünüdür.”(Öztürk, 2003: 82)

Tekerlemeler kaynağı halk yaratmaları olan masal, efsane destan, geleneksel seyirlik oyunlar ve türkülerden alır ve bu yönüyle kültürel mirasın

aktarımı konusunda canlılığını sürdüren bir türdür. Aynı yerde, “yinelenmesi ile belleklere yerleşen, genellikle uyaklı dizelerden oluşan, eğlendiren ve ritm duygusunun gelişmesine yardımcı olan tekerlemelerdir.” (Öztürk, 2003: 82) Çocukların birlikte oynamasını sağlar ve bu yönüyle de çocukların toplumsallaşmasına, sosyalleşmesine katkıda bulunur.

Tekerleme türüne bir örnek:

Leylek

Leylek leylek çekirdek
 Hani bana çekirdek
 Leylek leylek havada
 Yumurtası tavada
 Çekirdeğin içi yok
 Sarı kızın suçu yok
 Çağır gelsin et yesin
 Et yemezse ot yesin (Anonim)

Halk edebiyatının bir türü olan ninniler, çoğunlukla annelerin çocuklarını uyutmak için söylediği ezgilerdir. Ninniler, çocuğun müziksel ve ruhsal gelişimine katkıda bulunur ve doyumunu sağlar. Bebeği sakinleştirmek ve uyutmak için söylenen ninniler bu yönü ile evrenseldir. Günümüzde bir çok anne çocuğuna bu ezgileri teknolojiyi kullanarak ta bebeklerine dinletebilmektedirler. Ninnilerin yer aldığı CD'lerle bir çok yerde rahatlıkla karşılaşabilmekteyiz. Günümüze kadar söylenegelen ninniler çeşitli ninni CD'lerinde bulunmaktadır.

Bir ninni örneği:

Erzincan Ninnisi

Bebek beni dar eyledi
 Her kapıya kul eyledi
 Nenni bebek nenni bebek
 Nenni dedim uyuyasan
 Küçücüksün büyüyesen
 Layli layli layli balam
 Bebeğin beşiği çamdan
 Bey babası gelür Şam'dan
 Nenni bebek nenni bebek
 Nenni dedim uyuyasan
 Küçücüksün büyüyesen
 Layli layli layli balam (Anonim: IQ Çocuk Anadolu ve dünya ninnileri, enstrümantel CD)

Türküler, halk müziği içerisinde yer alır. Türkiye’de yöreden yöreye değişen özelliklere sahip olan türkülerden gerek sözlü gerek ritm ve ses açısından yapısı uygun olanlar okul öncesi dönemde çocuklara verilebilir.

Bir türkü örneği:

Dere Geliyor Dere

Dere geliyor dere yalelel ya lelel
 Kumunu sere sere Yalelel li
 Al beni götür dere yalele yal ele
 Senin geldiğin yere yalele li

Ben armudu dişledim yalelel ya lelel
 Sapını gümüşledim yalelel li
 Sevdüğimin ismini yalelel ya lelel
 Mendilime işledim yalelel li
 Amanın aman aman
 Zanmanın zaman zaman
 Bizim düşün ne zaman yalelel li (Öztürk, 2003: 88)

Okul öncesi dönemde çocuk şarkılarını Öztürk şu şekilde tanımlamaktadır: “Okul öncesi eğitimde çocuk şarkıları çocukta müziğe karşı ilgi ve sevgiyi oluşturmak, ona iyi bir müzik zevki vererek müzik dinleme, müzik yapma gereksinimi uyandırmak; bireysel, toplumsal ve ulusal duygularını güçlendirmek için etkili bir müzik türüdür. Çocuk şarkıları sanat değeri olan, özgün ezgilere sahip, çocuğun beğenisine uygun ve eğitsel değer taşıyan sözlerden oluşmuş şarkılardır.” (Öztürk, 2003: 90)

Aynı yerde devamla; “Çocuk şarkıları ezgi olarak özgün ve kolay, konu olarak ta çocuğu doğruya, iyiye ve güzele yönelten, toplumsallaşmasına yardımcı olan şarkı türüdür.”(Öztürk, 2003: 95) denilmektedir.

Çocuk şarkılarına bir örnek:

Sonbahar

Yağmaya başladı yağmurlar
 Esmeye başladı rüzgarlar
 Soğudu artık havalar
 Geldi son bahar (Dinçer, 1992: 19)

Öztürk’e göre; “Çocukların kendi kullandıkları çalgılarla yaptıkları müzik ve çocuklara yönelik yapılan çalgı müziği olarak iki biçimde değerlendirilir. Okul öncesi çağı çocukların oluşturduğu çalgısal müzikler

başta orff çalgıları olarak da bilinen (ezgisel ve ezgisel olmayan) vurmali çalgıların yanı sıra, müzik dışı ses veren araç- gereçlerle de yapılabilir. Genellikle bir öykünün müzikle anlatılması, her bir çalgının bir öykü kahramanının yerine konması ile çocukların düşsel dünyaları ile çalgılar arasında ilişki kurmasını sağlamaktadır” (Öztürk, 2003: 95)

Çalgı müziği etkinliğine bir örnek:

“Pet şişe veya farklı boydaki kutuların içlerine fasulye, minik taşlar, boncuklar vb. koyarak marakas yapınız. Arkadaşlarınızla birlikte marakaslarınızı kullanarak hep birlikte ritm tutunuz. (Darıca, 2007: 26)

Çocukların, okul öncesi dönemde kendilerini ifade etme olanağı buldukları müzik etkinliği onların tüm gelişimsel alanlarını destekleyebilecek, yaratıcılıklarının gelişmesine yardımcı olabilecek ve yaparak- yaşayarak öğrenmelerini sağlayabilecek bir etkinliktir. Bu nedenle de çok önemlidir.

Okul öncesi müzik eğitiminde Öztürk’e göre; “Müzik etkinliklerinin şarkı söyleme, tartım uygulama, müzik dinleme, müziksel yaratma, canlandırma (dramatizasyon) tekniklerini kapsayan bir anlayış ile düzenlenmesi gerekmektedir.” (Öztürk,2003: 139)

3- Oyun Etkinlikleri

Oyun; “dikkat, rastlantı veya maharete dayanan ve insanların hoş vakit geçirmelerine, oyalanmalarına yarayan, tamamen çıkarsız eğlence, yarış” (Meydan Larousse, C.9: 723) şeklinde tanımlanmakta ve eğitsel olarak ta Ruhi Sel ‘Okul Öncesi Çocuklarına Oyunlar, Ronalar’ adlı kitabında “çocuğun beden, ruh ve moral gelişimini sağlayan, haz ve neşe yaratan, ona iyi davranışlar ve alışkanlıklar kazandıran hareketler topluluğu” (9) olarak

tanımlanan oyun kavramı çocukların tüm gelişim alanlarını destekleyen, eğitim anlayışının temelini oluşturan yaparak- yaşayarak öğrenme metodunun en etkin şekilde uygulama alanını oluşturan bir etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuklara özgü doğal bir olay olan oyunu, küçük bebeklerde başlayan hareketi herhangi bir nesneyle veya çevresinde bulunan kişilerle kendi dünyalarında haz ve mutluluk veren bir aktiviteye dönüştürebildiklerini gözlemlemek mümkündür. Bu yönüyle keşfetmeyi mutluluğa çeviren bir aktivite olması bakımından eğitsel işlevine de büyük katkı sağlamaktadır. Oyun bir yandan çocuğa mutluluk, heyecan ve haz verirken bir yandan da hayata hazırlamaktadır. Bu açıdan pek çok işlevi bulunan oyun etkinliği, içerisine hareket kabiliyeti kazandıran, oyununa konsantre olan çocuklarda sabrı öğreten, olaylar karşısında olumlu duruş sergileme yeteneği kazandıran, temsili anlamda rol yaparak içinde yaşadığı toplumun normlarına göre kimliklere bürünerek bir “yaparak- yaşayarak öğrenme” etkinliği sürecine girerler. Örneğin temsili oyunlarda çocuk anne, baba, öğretmen olurlar ve bu şekilde toplum içindeki rolleri canlandırırlar.

Bu konuda Prof. Dr. Umran Tüfekçioğlu ‘*Çocukta Hareket, Oyun Gelişimi ve Öğretimi*’ adlı kitabında şunları söylemektedir:

“Oyun oynarken çocuklar fiziksel güç ile şiddet kullanmanın ne demek olduğunu, savaşın ne demek olduğunu, şefkat duygusunu, bir başkasını incitmemek, adil olmak ve hak geçirmemek gibi konuları da düşünme, oyun içinde deneyimleme fırsatı bulurlar; kendilerini kontrol etmeyi öğrenirler. İyi ve kötünün anlamını, doğru ve yanlış olmanın anlamını; bir anlamda adalet gibi ahlaki konuları anlamalarında da yardımcı olduğunu eğitimciler vurgulamaktadır.”
(10)

Çocukların gelişiminde, öğrenmelerinde ve hayatı algılamalarında büyük rolü bulunan oyun etkinliklerinin eğitsel işlevi göz önüne alınarak okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim etkinlikleri alanı açısından sıkça başvurulmuş bir alan olmaktadır. Örneğin temizlik kuralları ya da sıra bekleme gibi davranışların oyun yolu ile çok daha kolay ve kalıcı bir öğrenme gerçekleştirdiği bilinmektedir. Aynı çalışmada Tüfekçioğlu; “Guha’ya göre oyunun üç özelliği insandaki öğrenme kapasitesini önemli derecede etkilemektedir. Birincisi, oyun dış baskılardan oldukça uzaktır, ikincisi, oyun çoğunlukla semboliktir; üçüncüsü, oyunun önemli bir bölümü etkileşimli ve sosyaldır.” (Tüfekçioğlu, 2003: 24) demektedir.

Çocuklarda öğrenme ve gelişimine katkı sağlama konusunda en etkin aktivite olarak oyun gösterilmektedir. Oyunda çocukların “hareket etmelerine, çeşitli nesneleri duyularıyla algılayarak bilgi edinmelerine olanak sağlayan, çocuklarda motivasyonun en yüksek olduğu ortamlardır. Oyun yoluyla çocuk çevresindeki somut dünyayı araştırır, keşfeder; buna ilişkin bilgiler toplar ve düşünmeyi öğrenir.

Tüfekçioğlu’nun kitabında belirttiği gibi çocuklar oyun içerisinde “...birbirleri ile düşüncelerini, niyetlerini, yapmak istediklerini paylaşmak ve oyun içinde yarattıkları kurallara uymak zorundadırlar. Oyun yoluyla sosyal bir varlık olmayı ve kendi toplumu içinde yer almayı öğrenirler.” (Tüfekçioğlu, 2003: 32)

Çocukların 0-6 yaş dönemi aynı zamanda “oyun dönemi” olarak da adlandırılmaktadır. Çocuk bu dönemde her şeyi tanımak ister, çevresiyle iletişimi artar ve bu dönemde artık toplumun aktif bir üyesi haline gelmeye başlar.

Günümüzde teknolojinin etkisi, kardeş sayısının azlığı veya kardeşin olmayışı gibi nedenlerle yalnızlaşan çocukluk kendini televizyona ve bilgisayara çok erken yaşlarda vermekte, saatlerce televizyon karşısında

vakit geçirebilmektedirler. Modern kentlerde yalnızlaşan çocukluk toplumsallaşmadan, paylaşmadan ve sosyalleşmeden uzak bir bireysellik ile karşı karşıya bulunmaktadır. Aileler yalnızlaşan çocukluğu bu durumdan kurtarabilmek için ekonomik olarak çalışsalar da çalışmasalar da çareyi okul öncesi eğitim kurumlarında aramaktadırlar. Bu açıdan büyük bir eksikliği kapatması beklenen okul öncesi eğitim kurumlarına sadece öz bakımını sağlama ve temel eğitime hazırlama görevlerinin yanında günümüz şartlarında sıkışıp kalan çocuklara toplumsal, sosyal ve kültürel olarak ulaşılamayan konularda da ailelere destek olunması beklenmektedir.

Günümüzde, çocuğun ruhsal ve fiziksel gelişimi için beslenmesi ve uykusu ne kadar ihtiyaçsa oyun da o kadar önemli bir ihtiyaç olarak gösterilmektedir. Çünkü bu ihtiyaç çocuğun oyunda kazandığı deneyimleri kişilik, sosyal, duygusal ve kültürel gelişimini de hızlandıracak bir işleve sahiptir.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü METGE (Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi) '*Oyun 1, Okul Öncesi Dönemde Oyun*' adlı kitapta okul öncesi eğitimde oyun için şu açıklamalar yapılmaktadır:

"Oyun her kültürde ve tüm zamanlarda oynanan, üzerinde düşünülen, hakkında kuramlar geliştirilen, çocuğun çeşitli yönlerde gelişmesine katkıda bulunan bir faaliyettir...Oyun bir yandan çocuk kişiliğinin geliştirilmesinde bir araç olarak iş görmekte, öbür yandan çocuğun ulaştığı bilgi, beceri ve yetenek düzeyini kontrol etmede bir ölçü görevi yapmaktadır." (4)

Çocukların fiziksel ve psikomotor gelişim, kişilik gelişimi ve bilişsel gelişimini doğrudan etkilediği belirtilen oyun etkinlikleri aynı zamanda somut olmayan kültürel miras ürünlerinden de yararlanılarak okul öncesi eğitim programlarına dahil edilecek bir programla kültürel gelişim alanı açısından da büyük yarar sağlayacak bir etkinlik alanı olarak düşünülmelidir.

Somut olmayan kültürel miras ürünlerinden olan geleneksel oyunlar belirlenip belli bir plan dahilinde uygulanmalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, '36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı' kitabında okul öncesi dönem şu şekilde tanımlanmaktadır:

"Bebeklik döneminin bitişiyle başlayan ve 3-6 yaşları (36- 72 ay) arasında devam eden süreyi" kapsamaktadır. (7)

Ayla Oktay; okul öncesi eğitimi şu şekilde tanımlamaktadır: "Çocuğun doğumundan ilköğretime başlayıncaya kadar olan tüm yaşantılarını içeren bir eğitim sürecidir." (Oktay, 2005: 11)

Kurumsal çocuk eğitimi ise, Handan Asude Başal, '*Okul Öncesi Eğitim*' adlı çalışmasında yer verdiği 1739 Sayılı Türk Milli Eğitim Temel Kanununun 19. Maddesinde şöyle tanımlanmaktadır: " Okul öncesi eğitimi mecburi ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar. Bu eğitim isteğe bağlıdır." (10)

Okul öncesi eğitimde en etkili kurum ailedir. Çocuk aile ortamında korunma, sağlık, beslenme, sevgi ve şefkat bulmaktadır. Okul öncesi dönem çocuğun gelişmesi ve öğrenme kapasitesinin en yüksek olduğu bir dönem olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle çocuk tüm gelişim alanlarını destekleyebilecek sosyal ve fiziksel ortamlara da ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sosyal ve fiziksel ortamları çocukların gelişim alanları açısından en iyi biçimde okul öncesi eğitim kurumları karşılamaktadır. Özellikle kötü çevre koşullarından gelen aileler ile ekonomik ve eğitim düzeyleri düşük koşullara sahip çocuklar için okul öncesi eğitim kurumlarının önemi daha da büyüktür.

Okul öncesi eğitimde günümüzde yaşanan değişimler ile ilgili olarak Ayla Oktay '*Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular*' adıyla yayımlanan kitapta yer alan '*Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Yaygınlaştırılması*' adlı makalesinde şunları belirtmektedir:

“Çocuğun yaşamının ilk beş yılındaki eğitimine, beslenmesi ve sağlığı kadar önem verilmeye başlanması özellikle 19. yüzyılın ortalarından itibaren giderek artmaya başlamış olup bu hareket 20. yüzyılın başlarında daha da fazla taraftar bulmuştur. Bunun sonucu pek çok ülkede bu eğitim kademesi eğitim sisteminin doğal bir parçası kabul edilmiştir”. (12)

Türkiye’de özellikle 1960’lı yıllarda hızlanan okul öncesi eğitimi konusundaki çalışmalarla birlikte günümüzde okullaşma oranı artmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı’nın internet sitesinde 6 Mart Perşembe 2008 tarihinde yayınlanan verilere göre “bu gün bu oran yüzde 28,5” tir.

Ancak, Ayla Oktay Türkiye’deki eğitim düzeyine dikkat çekerek ailelerin desteklenerek çocukların potansiyelini yükseltilmesine ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir. “Kadın okumaz yazmazlığının yüksek ve kadın eğitim düzeyinin batıdaki komşularımızla kıyaslandığında oldukça düşük olduğu ülkemizde, ailelerin çocuk yetiştirmek ve çocuktaki potansiyeli en üst sınırlarına çıkarabilmek için destek almaya büyük ihtiyacı vardır. (Oktay, 2005:13)

Dünya genelinde insan nüfusunun sürekli arttığı bilinen bir gerçektir. Bu konuda Doç.Dr. Alev Önder “Nüfusun artışı tüketimi ve dolayısıyla mal ve hizmetlerin daha kısa sürede ve daha çok miktarda üretilmesini gerekli kılmaktadır. Bu durumda bireyler daha çok çalışmak zorunda kalmaktadırlar.” (Önder, 2005: 14) demektedir.

Alev Önder, '*Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları*' adlı kitabında yaşanan toplumsal değişimleri şu cümlelerle ifade etmektedir:

“Artan nüfus ile birlikte çalışan kadın sayısındaki artış, çeşitli nedenlerle büyük kentlere yapılan göçler, teknolojik ilerlemeler, artan tüketim ve rekabet toplumların yaşam koşullarını değiştirmekle birlikte doğan yeni şehirlerde apartman tipi gereksinimlerin karşılanması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Toplumların gereksinimlerinin değişmesini dayatan koşullar nedeniyle, toplumların yetiştirmek istedikleri bireylerin nitelikleri de değişebilmektedir.”(14)

Bu çerçevede bir sonraki bölümde; yaşanan toplumsal değişmelerin okul öncesi eğitimdeki yansımaları seçilen iki farklı bölgeden iki farklı amaca yönelik açılan okul öncesi eğitim kurumları değerlendirilecektir.

ERZİNCAN İLİ GÜLLÜCE KÖYÜ İLKÖĞRETİM OKULU ANASINIFI VE ANKARA İLİ AYL ABLA GÜNDÜZ BAKİMEVİ ÖRNEKLERİ

Ayla Oktay ‘Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Yaygınlaştırılması’ adlı makalesinde bu nedenlerin yanında okul öncesi eğitimi değişen toplum yapısı ile birlikte çocukluk ve okul öncesi eğitimi açısından şu şekilde değerlendirmektedir:

“...kentlerde oluşan apartman tipi konutlarda çocuklar rahat hareket edememekte ve yaşlılarıyla iletişim kuramamaktadır. Günümüzde daralan yaşam alanları, giderek küçülen aile modeli, her geçen gün daha çok kadının ekonomik yaşamda yer alması, okul öncesi dönemdeki çocukların bakımı ve eğitimi konusunda aile içi ilişkilerden farklı çözümleri gerektirmektedir.” (14)

Erzincan ili Güllüce Köyü İlköğretim okulu anasınıfı örneği bu konuda dikkat çekicidir. Bu bölgede ve bu köyde ne bir sanayi kuruluşu ne ekonomik yaşamda yer alan kadınlar bulunmaktadır. Buna rağmen 2007- 2008 eğitim öğretim yılı içerisinde 400 haneli köyde bulunan anasınıfına devam eden 16 öğrenci bulunmaktadır. Bu çocuklar kurumsal olarak zorunlu olmayan okul öncesi eğitimi almaktadırlar. Bu durum ancak, ailelerin eğitimin önemi konusunda bilinçli davranması, çocuklarının temel eğitime hazırlanması ve nitelikli yetiştirilme gayesi ile açıklanabilir bir durumdur.

Erzincan ili merkeze bağlı Güllüce Köyü’nde yaşayan ev hanımı Emine Genel çocuklarını okul öncesi eğitim kurumuna gönderme gerekçesini şu şekilde belirtmektedir: “Çocuklar artık her şeyi biliyor, öğrenmek istiyor. Evde canları sıkılıyor, bi de okula başladıklarında zorlanmasınlar diye gönderiyorum.” (KK: 11)

Aynı şekilde Erzincan ili Güllüce Köyünden kız meslek lisesi çocuk gelişimi bölümü mezunu Ebru Aktın okul öncesi eğitimi ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir: “Okula başladıklarında zorlanmazlar, ilkokula hazırlık oluyor, daha başarılı olurlar. Onun için önemlidir yani.” (KK: 10)

Türkiye’nin Doğu Anadolu Bölgesi’nde yer alan Erzincan ilinin merkeze bağlı Güllüce Köyü İlköğretim okulu bünyesinde açılan anasınıfı, yaşanan toplumsal değişimin ve gereksinimlerin bir yansıması olarak kabul edilebilir. Burada da aileler çocuklarının nitelikli yetişmesi ve ilköğretime hazır olmasını sağlamak için bu kurumları önemsemekte ve çocuklarını bu kurumlara göndermektedirler.

Özellikle büyük şehirlerde, kadın ve erkeğin birlikte ekonomik yaşamda yer almaları çocuğun eğitimden ziyade bakımı problemini ortaya çıkarmaktadır.

Sanayileşme ve kentleşme sonucu görülen anne, baba ve evlenmemiş çocuk(lar)dan oluşan çekirdek aile yapısında çocukların bakımı, eğer aileler şanslıysa büyükanne ve büyükbabaları tarafından çocuklar kreş yaşına gelinceye kadar bakılmaktadır.

Erzincan ilinde öğretmenlik yapan Safigül Pehlivan, çalışma hayatında olduğu için çocuğuna kreş yaşına gelinceye kadar ailesinin baktığını belirtmiştir: “Benim çocuğuma annem üç yaşına gelinceye kadar baktı.” (KK:6)

Ankara’da okul öncesi öğretmeni olan Özlem Gezer’ de yine aynı şekilde çocuğuna ailesinin baktığını şu şekilde ifade etmiştir: “Sağ olsun annem gelip baktı, şimdi de anasınıfına gidiyor.” (KK:21)

Aileler bu olanağa sahip değil ise, çocuklarını bakıcı veya daha küçük yaş gruplarına yönelik açılan kurumlara bırakmaktadırlar.

Ailesinin gelip çocuğuna bakma gibi bir avantaja sahip olamayan kaynak kişi Ayşe Özsoy ise çocuğunun kreş yaşına kadar bakıcıya bıraktığını şu şekilde ifade etmiştir: “Kızım şimdi iki yaşında. Bir süre annemle kayınvalidem gelip baktı. Onların da kendilerine göre işleri olduğu için bakıcı bulmak zorunda kaldık. Seneye kreşe gidecek.” (KK: 24)

Kaynak kişilerin de belirttiği gibi bu durum günümüzde ekonomik yaşamda bulunan kadınların yaşadığı doğal bir durumdur. Bu durum aynı zamanda özellikle büyük kent yaşamının doğal bir sonucudur.

Ankara ili Ayla Abla Gündüz Bakımevi örneği bu bağlamda önemlidir. Bu kurumda 3-6 yaş grubundaki çocukların, ebeveynlerinin çalışma saatlerine göre onlara kolaylık sağlayacak biçimde programı yapılmış, çocukların hem bakım hem eğitimlerini üstlenen kurumlardan biridir.

Ayla Abla Gündüz Bakımevi öğretmenlerinden Emine Soyluoğlu gündüz bakımevi için şu değerlendirmeyi yapmaktadır: “Okulumuz çalışan annelerin çocuklarına yönelik açılmış bir kurumdur. Talep çok olduğu için önceliği çalışan annelerin çocuklarına veriyorlar. Eğer boş yer olursa çalışmayan annelerin çocukları da buraya gelebiliyor.” (KK:18)

Aynı kurumda sivil memur olarak görev yapan Gülşen Gökdoğan ise bu kurumun açılış nedenini ve çalışma saatlerinin neye göre düzenlendiğini şu şekilde açıklamaktadır: “Ankara’da ulaşım biraz zor olduğu için aileler işlerine daha erken gitmek zorunda kalıyorlar veya eve geç dönüyorlar. Onları mağdur etmemek için sabahları 06: 30’ da görevli kişi okulu açıp çocukları alıyorlar. Her akşam iki öğretmen nöbetçi sınıfa bakıyor. Akşam altı buçuğa kadar. O saate kadar veliler çocuklarını almış olurlar.” (KK: 17)

2007- 2008 eğitim öğretim yılı içerisinde 120 öğrencisine, 4 çocuk gelişim uzmanı, 12 okul öncesi öğretmeni, 6 yardımcı öğretmen, 2 hizmetli, 4

aşçı, 1 diyetisyen ve 1 rehberlik ve psikolojik danışmandan oluşan 26 personeli bulunmaktadır. Ekonomik yaşamda yer alan ailelere çocuklarının bakımı ve eğitimi konusunda hizmet vermektedir.

Çoğunlukla anne ve babanın birlikte çalıştığı günümüz koşullarında çocuklarının bakımı ve eğitimi konusunda hizmet veren bu kurumda özel günler dışında yılda yalnızca 15 gün bakım ve onarım için eğitim ve öğretim sürecine ara verilmektedir. Bu şekilde ailelerin yıl içerisinde çocuklarının bakımı ve eğitimi konusunda ihtiyaçlarına cevap verilmektedir.

Uzun mesai şartlarında çalışan kaynak kişi Serap Kılıç çocuğunu kreşe gönderme nedenini şu şekilde ifade etmektedir: “Benim yılda bir ay tatilim var, öğretmen arkadaşlar gibi üç ay tatil yapmıyorum. Çocuğum mecburen yazın da kreşe gidiyor, bakacak kimse de olmayınca.” (KK:25)

Büyük kentlerde daha çok çalışan annelerin kreşlere yöneldiğini görmekteyiz. Aileler mecbur kaldıkları için çocuklarını bu kurumlara göndermekte olduklarını ifade etmişlerdir. Ankara’da okul öncesi öğretmenliği yapan Nuray Erdoğan’da çocuğunun kreş yaşına gelinceye kadar ailesi tarafından bakıldığını belirtmiştir: “Çocuğuma annemle kayınvalidem sırayla gelip baktılar. Oğlum şimdi 4 yaşında ve kreşe gidiyor.” (KK:12)

Erzincan İli, Güllüce Köyü İlköğretim Okulu bünyesinde açılan anasınıfında yarım günlük bir program uygulanmakta, Ankara ili, Etimesgut İlçesi, Ayla Abla Gündüz Bakımevi örneğinde ise tam günlük bir program uygulanmaktadır.

Ayla Abla Gündüz Bakımevi örneğinde olduğu gibi daha çok, çalışan ebeveyne çocuklarının bakımı konusunda yardımcı olmak için açılan okul öncesi eğitim kurumları nitelikli çocuk yetiştirmenin önemini kavranmasıyla birlikte ‘eğitim’ konusunun da beslenme, korunma, temizlik gibi temel ihtiyaçları kadar önemli olduğuna inanılmaktadır.

Yard. Doç.Dr. Rengin Zembat, ‘Okul Öncesi Eğitimde Nitelik’ başlıklı makalesinde çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanması yanında eğitime verilen önemin artması ile birlikte nitelikli bireyler yetiştirme amacına dönüşmesi gerektiğini şu cümlelerle vurgulamaktadır:

“Çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması, temel alışkanlıkların kazandırılması ve yaşama en iyi şekilde hazırlanması, nitelikli okul öncesi eğitimle gerçekleştirilebilir. Nitelikli bir eğitimin bir çok özellikleri içinde barındırması ve en üst düzeyde okul öncesi eğitimin amaçlarını gerçekleştirmesi önemlidir.” (25)

Aileler artık hem Güllüce Köyü İlköğretim Okulu bünyesindeki anasınıfı hem Ankara ili Ayla Abla Gündüz Bakımevi örneklerinde olduğu gibi, günümüzde çocukların beslenmesi korunması, temizlik gibi öz bakımına yönelik ihtiyaçlarının karşılanması kadar onların nitelikli yetişmelerini sağlayacak ‘eğitim’ olgusunun önemsendiğini görmekteyiz.

Aynı makalede Zembat; “Okul öncesi eğitim, nitelik açısından incelendiğinde aile katılımı, okul öncesi eğitim kurumları; eğitim ortamları, eğitim programı, yönetim, personel(öğretmen- yönetici), eğitimin değerlendirilmesi boyutları ele alınmalıdır. (27) demektedir. Bu nedenle eğitim nitelikli insan yetiştirmede en önemli araç olarak kabul edilmektedir.

Çocuk, dünyaya geldiği andan itibaren çevresiyle etkileşim içine girerek bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal yönlerden hızlı bir gelişim içine girmektedir. Çocuklara, bu dönemde onları tüm gelişim alanları açısından destekleyecek, nitelikli bir eğitim süreci gerçekleştirebilmek için uygulanan eğitim programlarının da bu doğrultuda hazırlanmış olması gerekmektedir. Çünkü verilen her iki örnekte olduğu gibi aileler çocuklarının okul öncesi eğitim kurumlarında öz bakımı ile temel eğitime hazırlanmalarının yanı sıra günümüz şartlarında yeterli alan bulamayan çocuklara toplumsal, sosyal ve

kültürel olarak yeterince ulaşılamayan konularda da desteklenmesini beklemektedir.

Aileler çocuklarının bir çok şeyi televizyondan öğrendiğini vurgulamakta ve eğitim programında kültürel mirasın aktarımı konusuna şu yorumu getirmektedirler: “Kendi kültürüyle ilgili pek bi şey var mı bilmiyorum ama olsun ki çocuk tanısın. Evde hep televizyon başındalar, okulda öğrenmesi daha iyi olur tabi.” (KK: 8)

Programı oluşturan eğitim durumlarında, belirlenen hedeflerin nasıl davranışa dönüştürülmesi gerektiği planlanmaktadır. Eğitim durumlarında bu doğrultuda pek çok etkinlik planlamakta ve uygulanmaktadır. Uygulanan bu etkinlikler belirlenen hedefler doğrultusunda çocukların tüm gelişim alanlarına yöneliktir.

Prof. Dr. M. Öcal Oğuz’un“ *SOKÜM’ ün Korunması Sözleşmesi ve Türkiye’de Kültür Eğitimi*” başlıklı makalesinde “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’nden şu şekilde söz edilmektedir:

“...dünyanın günden güne tek kültürlü bir yapıya doğru gittiğini, bunun insanlık için iyi bir gelişme olmadığını savlayarak, Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında görmektedir.”(4)

Söz konusu olan bu sözleşmede belirtildiği üzere somut olmayan kültürel miras ürünlerinin birer zenginlik kaynağı olduğu, günümüzün çağdaş nedenleriyle tek tip bir yapıya doğru gittiği ileri sürülmektedir. Kültürel mirasın Okullarda uygulanan eğitim programlarına dahil edilmesi ile hedeflenen kültür aktarımının gerçekleşeceğine inanılmaktadır.

Evrin Ölçer; “Söz” Artık Müzede: Kültürel Bellek, Küreselleşme ve Eğitim Bağlamında Sözlü Kültürün Korunması ve Duyarlılık Geliştirilmesi

Üzerine’ adlı makalesinde bu konuda kültürel aktarım konusunda eğitim kurumlarıyla işbirliği yapılması gerektiğini şu şekilde belirtmektedir:

“Kuşaktan kuşağa değişime uğramış sembol ve imajlar bütününden oluşan somut olmayan kültürel miras olgusuna karşı duyarlılık geliştirme yöntemlerinin başında kuşkusuz eğitim kurumlarıyla işbirliği gelmektedir.”
(86)

Bu nedenle Somut olmayan kültürel mirasın okullaşmanın ilk basamağı olan okul öncesi eğitimden itibaren uygulanan eğitim programlarına sistemli bir biçimde dahil edilmelidir.

SONUÇ

“Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programların Halk Bilimsel Açıdan İncelenmesi” konulu tez çalışması kapsamında ilk olarak okul öncesi eğitim kavramı, tarihçesi, kapsam ve gerekliliklerine değinilmiştir.

Bu kurumlarda uygulanan programlar incelenmiş ve program içeriklerinin halk bilimsel açıdan değerlendirmesi yapılmıştır.

Kitle iletişim araçlarıyla birey ve toplum olarak sosyal değişimler yaşanmaktadır. Bu değişimleri olumlu bir şekilde yaşamayı sağlamak için eğitim çok önemli bir araç konumundadır. Kentleşme ve sanayileşme, kitle iletişim araçlarının etkisi, değişen yaşam koşulları sonucu toplumların gereksinimleri değişerek çocukların bakımı ve eğitimi konusunda aileleri okul öncesi eğitim kurumlarına yönlendirmektedir.

Modern kentlerde, kentleşme ve sanayileşme sonucu kadının da bu ekonomik yaşamda yer alması gibi temel sebepler sonucunda daha az sayıda çocuk sahibi olunmakta ve bu çocukların bakımı için geniş aile tipinin bir yansıması olarak söz edebileceğimiz büyükanne ve büyükbabaların çocuklar kreş veya anasınıfı yaşına gelinceye kadar bakımını üstlenmesi yönünde bir eğilim yaşanmaktadır.

Tüm bu değişimlerin yanında çocuğa ilişkin bilgilerin artması da çocuklara yeteri kadar zaman ayıramayan ailelerin, onların nitelikli yetişmelerini sağlamak adına da okul öncesi eğitim kurumlarına yöneldikleri gözlenmiştir. Bu nedenle de okul öncesi kurumlarının önemi ve sayısı artmaya devam etmektedir. Değişen yaşam koşullarında artan bilgilerin de etkisi ile ailelerin eğitim alanına büyük önem verdikleri gözlenmiştir.

Günümüzde aydınlar, ekonomik kalkınmanın aynı zamanda insani kalkınma olduğunu, bu nedenle de çocukların nitelikli yetişmelerini

sağlamanın ülke kalkınmasını doğrudan etkileyeceğini belirtmektedirler. Ülkenin her kesiminden kişilerin, insan gelişiminin başlangıç noktası kabul edilen erken çocukluk dönemine önem verdiklerini, bu durumun da okul öncesi eğitiminin önemini arttırmakta olduğu gözlenmiştir.

Birinci bölümde, okul öncesi eğitimin ne anlam ifade ettiğine, yakın tarihine ve faydalarına, amaçları ile bu kurumlarda uygulanan programların halk bilimsel açıdan değerlendirilmesine yer verilmiştir. Ayrıca kent yaşamının yalnızlaşan çocuklarına çözüm yolları aramak durumunda kalan ailelerin beklentilerine ve 17 Ekim 2003 tarihinde UNESCO ile imzalanan Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) Sözleşmesi çerçevesinde kültürel mirasın korunması ve genç kuşaklara aktarılması konusunda, eğitim alanında okul öncesi eğitim kurumları için hazırlanan programlar içerisinde uygulanabilirliği örneklerle incelenmiştir.

Cumhuriyet'in kurulduğu dönemden itibaren artan okul öncesi eğitim kurumları bu gün zorunlu eğitime geçme aşamasındadır. Dolayısıyla bu alan kültürlenmenin de gerçekleşeceği bir alan durumundadır. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi çerçevesinde belirtilen hedefler doğrultusunda kültür aktarımının genç kuşaklara aktarılması durumu söz konusudur.

Kurumsal çocuk eğitiminin amacı çocukları temel eğitime hazırlamaktır. Ancak okul öncesi eğitim kurumlarının doğup yaygınlaşmasına zemin hazırlayan günümüz koşulları bu kurumun önemini ve sayısını arttırmaktadır.

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi çerçevesinde belirtildiği üzere, eğitim alanında, kültürel mirasın genç kuşaklara aktarılmasını sağlayacak ve çocukları gelişim alanları açısından destekleyecek planlar ve programlar hazırlanmasının önemini arttırdığı gözlenmiştir. Bu doğrultuda halk bilimsel açıdan eğitim programlarının etkinlik

alanını oluşturan, 'eğitim durumlarının düzenlenmesi' alt başlığında günlük programın içeriğini oluşturan rutin etkinlikler, serbest zaman etkinlikleri ve grup etkinlikleri ayrıca alt başlıklar ile örnekler verilerek incelenmiştir ve somut olmayan kültürel mirasın genç kuşaklara eğitim yolu ile aktarılması konusunda programları oluşturan etkinlikler içerisinde uygulanabilecek çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Okul öncesi eğitimde üzerinde durulması gereken "psiko-motor gelişim alanı, sosyo-duygusal gelişim alanı, bilişsel gelişim alanı, dil gelişim alanı" olarak belirtilen gelişim alanları hedeflerin belirlenmesinde en önemli etkidir. Bu nedenle hazırlanacak eğitim programları çocukları bu gelişim alanları açısından destekler nitelikte olmalıdır. Yapılan çalışma, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi(SOKÜM) içerisinde yer verilen "her ülkenin kendi toprağı üzerindeki kültürel varlıkları koruyup, insanlığın ortak mirası olarak gelecek kuşaklara aktarması" (Oğuz, 2007: 2) konusunda okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programların etkinlik alanını oluşturan 'eğitim durumları' içerisinde söz konusu sözleşme esaslarına uygun bir şekilde somut olmayan kültürel mirasın genç kuşaklara aktarılması konusunda geniş bir uygulama alanı olduğu görülmüştür. Ancak böyle bir çalışmanın yapılabilmesi için öncelikle okul öncesi dönem çocuklarının yaş ve gelişim düzeylerine uygun, onları belirtilen dört gelişim alanı (psiko-motor, sosyo- duygusal, bilişsel ve dil) açısından destekleyecek somut olmayan kültürel miras ürünlerinin ayrıntılı bir çalışma ile belirlenmesi gerekmektedir.

Nitelikli insan yetiştirebilmenin en emin yolu okullaşmadır. Okul öncesi eğitim kurumları bu okullaşma serüvenin ilk basamağıdır. Sözlü kültürden yazılı kültüre geçişle birlikte kurumlaşmaya başlayan eğitim ve öğretim sürecinde nitelikli bireyler yetiştirmek için belli bir sisteme ihtiyaç duyulmuştur.

Türkiye’de sistemli bir program geliştirme çabalarının 1960’lı yıllardan sonra başladığı görülmüştür. Cumhuriyet’in ilanından sonra gittikçe önemi artan okul öncesi eğitim kurumlarında ise 1992 yılında kurulan Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü ile birlikte plan ve programlar üzerinde çalışılmaya başlanmıştır. Okul öncesi eğitimi programı 0-72 aylık çocukların kurumlarda belirlenen hedefler doğrultusunda yetişmelerini sağlamak amacı ile oluşturulmuştur.

Hazırlanan bu programların çocukları temel eğitimden önce bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal bir bütün olarak desteklenmesi amaçlanmıştır. “aile-çocuk-eğitim” olgusu kentleşme ve küreselleşme temelinde düşünüldüğünde çocuğun kültürel olarak da bir bütün halinde desteklenmesi gerekmektedir. Okul öncesi eğitiminin gerek amaçlarında gerek ilkelerinde, kültürel değerler doğrultusunda eğitim anlayışının vurgulanmasına karşın, kültürel mirasın aktarımının hazırlanacak bir program ile çocukların nitelikli yetişmelerine katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Eğitim programlarının günümüzde yaşanan bilimsel, teknolojik gelişmeleri göz önünde bulundurarak çocukların tüm gelişim alanlarına hitap eden ve onları destekleyen programlar olması gerekmektedir. Okul öncesi eğitim programları “Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi (METGE)” olarak yayımlanmış kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Eğitim programı; hedefler, hedef davranışlar, eğitim durumları ve değerlendirmeden oluşan bir program bütünüdür. Bu bölümde eğitim programının etkinlik alanını oluşturan eğitim durumları alt başlıkları ile birlikte ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Rutin etkinlikler açıklanarak serbest zaman etkinlikleri alt başlıkları ile örnekler verilerek değerlendirilmiş ve halk bilimsel açıdan değerlendirilmiştir.

Grup etkinlikleri anadil etkinlikleri, müzik etkinlikleri ve oyun etkinlikleri olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır Bu grup etkinliklerine de ayrı başlıklar halinde yer verilerek halk bilimsel açıdan değerlendirilmiştir.

Anadil etkinliklerinde çocuk edebiyatına değinilmiş, yapılan yayınların yetersiz ve çoğu zaman da çeviri niteliğinde olduğu; kültürel mirasa özgü yeterince kaynak bulunmadığı görölmüştür. Büyüklerinden masal dinleyen çocukluk bulunmadığı gibi yayımlanan kitapların çoğunun da çeviri olması nitelikli çocuk eğitimi gerçekleştirme amacı için bir dezavantaj durumundadır. Bu nedenle çocukların kültürel gelişim alanı ve anadili etkinlikleri bakımından daha nitelikli bireyler yetiştirebilmek için somut olmayan kültürel miras ürünlerinin yapılacak ayrıntılı bir çalışma ile okul öncesi eğitim programına dahil edilmesi gerekmektedir.

Televizyon ve medya da anadili etkinliklerini önemli derecede etkileyen unsurlardır. Bilindiğı gibi bir çoğu dış kaynaklı olan televizyon programları, özellikle çizgi filmler gerek dilimize uyarlanışındaki sorunlar gerek kullanılan argo sözcükler, çocukları anadili ve kültürel gelişimi açısından olumsuz olarak etkilemektedir. Bu nedenle ana dili ve kültürel gelişim alanları başta olmak üzere tüm gelişim alanları bir bütün olarak düşünölmeli, çocuklara yönelik her türlü film, çizgi film, çocuk programları, masal, kitap, oyuncak, eşya, vb. unsurlarda kültürel miras ürünlerinden olabildiğince yararlanılması gerektiğini düşünüyorum. Bu durumun gerçekleşebilmesi için de hazırlanacak nitelikli bir okul öncesi eğitimi kültür programının okul öncesi eğitim programına dahil edilmesi gerektiğine inanıyorum.

Müzik etkinlikleri alt başlığında müziğin işlevlerine değinilmiş, kullanıldığı alanların genişliği nedeniyle de etkili bir etkinlik olarak belirmiştir. Okul öncesi müzik eğitiminde tekerlemeler, sayışmalar, ninniler, türküler, çocuk şarkıları ve çalgı müziğı söz edebileceğimiz türlerdir. Bu türlere birer örnek verilerek konu değeriendirilmiştir. Okul öncesi dönemde kendilerini ifade etme olanağı bulan çocukların müzik etkinliğı ile tüm gelişimsel alanları desteklemektedir.

Bir diğ er alt başlık olan oyun etkinlikleri de çocuklara özgü, doğal bir durumu ifade eden etkinlik alanını içermektedir. Konsantrasyonun yüksek olduğu bu oyun etkinliklerinde çocuklara hedeflenen davranışlar büyük oranda kalıcı etki bırakmaktadır. Okul  ncesi eğitim kurumlarında sıkça başvurulan bir etkinliktir. Bu etkinlikte de bolca malzeme bulabileceğimiz somut olmayan kültürel miras ürünlerinden yararlanılabilir, böylece kültürel gelişim alanı desteklenerek daha zengin malzemeye daha etkin bir kültür aktarımı gerçekleştirilebilir.

Yapılan bu değerlendirmeler sonucunda çocukların kültürel olarak ta gelişimlerinin desteklenmesi gerekliliği g r lm şt r. İzledikleri  izgi filmlerden dinledikleri masallara, kullandıkları eşyalardan giyindikleri giysilere, söyledikleri şarkılardan oynadıkları oyunlara kadar, daha çok tek tip unsurların bulunduğunu görmekle birlikte kültürel mirasa özgü yeterince unsur bulunmadığı gözlenmiştir.

İkinci bölümde, okul öncesi eğitimin günümüz şartlarının oluşturduğu iki farklı bölgeyi temsilen seçilen Ankara ili, Etimesgut ilçesi Ayla Abla Gündüz Bakımevi  rneği ve Erzincan ili merkeze bağlı Güllüce Köyü İlköğretim Okulu bünyesinde açılan anasınıfı  rneği üzerinde değerlendirme yapılmıştır. Yapılan değerlendirmelerde okul öncesi eğitimin büyük şehirlerde öncelik olarak çocuklarının bakımı ve korunmasına yönelik olarak açılan kurumlar olması nedeniyle aileler bu kurumlara yönelmekte olduğu g r lm şt r.

Ekonomik yaşamda bulunmayan, meslek tanımı olarak ‘ev hanımı’ olarak adlandırılan annelerin de çocuklarını bu kurumlara yönlendirmekte veya bunu istemekte oldukları g r lm şt r. Bu; insan yaşamının başlangıç noktası olarak kabul edilen ve kişiliğin temellerinin okul öncesi dönemde oluştuğuna olan inanç nedeniyle eğitime verilen önemin artması ile açıklanabilir bir durumdur.

Kırsal bölgelerde ise okul öncesi eğitiminin henüz zorunlu bir eğitim süreci olmamasına karşın ailelerin çocuklarını bu kurumlara gönderdikleri ve göndermeyi istedikleri görülmüştür.

Büyük şehirlerde anne ve baba birlikte ekonomik yaşamda olduğu için okul öncesi eğitim kurumları gündüz bakımevi niteliği ile tüm gün ebeveynin mesai saatlerine uygun hazırlanan programlarla hizmet vermektedir. Anasınıfları ise çoğunlukla yarım günlük eğitim programları ile bu sürece dahil olmaktadır. Büyük şehirlerde hizmet veren eğitim kurumlarından olan gündüz bakımevlerine kabul edilen öğrencilerin önceliği çalışan annelerin çocuklarına verilmektedir, kırsal kesimde ise böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Gerek yazılı gerek sözlü kaynaklarla incelenen bu çalışmada, temelde okul öncesi eğitiminin ister metropol ister kırsal bölge olsun bir ihtiyaç olduğu, insanların artık çocuklarını nitelikli bireyler yetiştirmek istemesi, kişiliğin temellerinin atıldığı okul öncesi dönemde eğitimin önemli bir araç olduğuna olan inanç nedeniyle bu kurumlara yönelik bir eğilim olduğu gözlenmiştir. Bu çalışma okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programların içerik açısından halk bilimsel açıdan kültürel miras ürünlerinden yararlanılabileceğini göstermesi bakımından önemlidir.

Ayrıca bu çalışma, Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi çerçevesinde, sözleşme metninde kültürel mirasın eğitim yolu ile genç kuşaklara aktarılması konusunda okullaşmanın ilk basamağı olan okul öncesi eğitimde uygulanan programların incelenmesi ile bir başlangıç çalışması olması bakımından da önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

ABACI, Oya. *Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Görsel Sanat Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2004.

AKGÜN, Serkan. *IQ Çocuk Anadolu ve Dünya Ninnileri (Enstrümantel)*. Ankara: On Müzik, 2005.

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
<http://www.akdeniz.edu.tr> Tarih: 20.10. 2008

AKYÜZ, Yahya. *Türk Milli Eğitim Tarihi*. İstanbul: Kültür Kolej Yayınları, 1994.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
http://www.education.ankara.edu.tr/bil=bil_içerik&içerik_id81&kat_id=127
Tarih: 12.09.2008

ARAL, Doç. Dr. Neriman- KANDIR, Adalet- CAN YAŞAR, Uzm. Münevver. *Okul Öncesi Eğitim 1 ve 2*. Ankara: YA-PA Yayınları, 1981.

AVCI, Yard. Doç. Dr. Neslihan. *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar, Cilt 2: Fen ve Doğa Eğitiminde Proje Yaklaşımı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2005, ss. 359-365.

BAŞAL, Handan Asude. *Okul Öncesi Eğitim*. İstanbul: Morpa Yayınları, 2005.

ÇAKMAK GÜLEÇ, Havise-GEÇGEL, Hulusi. *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık, 2005.

DARICA, Prof. Dr. Nilüfer. *Dinliyorum, Eğleniyorum*. İstanbul: MorpaYayınları, 2007.

DİNÇER, İnci. *Çocuk Gelişimi ile İlgilenenler İçin Müzik El Kitabı*. İstanbul: 1992.

FEDAKAR, Selami. “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi: Masaların Müzelenmesi ve Anaokulu Öğrencilerine Anlatımı”. Sempozyum Bildirileri, Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayını, 2004, ss.118- 123.

GÜNAY, Prof. Dr. Umay. “Türk Kültürünün Değerlendirilmesi İle İlgili Bir Öneri ve Kültür Değiştirme Alanında Önemli Bir Örnek: Kutadgu Bilig”. Türkler Ansiklopedisi, Cilt 3, s. 813-818. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.

GÜRDAL, Ayça. “Türkiye’de Çocukluğun Değişimi: Çocuk İmgesinin Doğan Kardeş Dergisi Üzerinden Okunması” Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.

GÜRTUNA, Sevinç. *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar, Cilt 1: Avrupa’da Okul Öncesi Dönemde Sanat Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2005, ss. 93- 98.

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
<http://www.epo.hacettepe.edu.tr> Tarih: 20.10. 2008

KARAKAYA, Yard. Doç. Dr. Şerafettin. *Eğitimde Program Geliştirme Çalışmaları ve Yeni Yönelimler*. Ankara: Asil Yayın ve Dağıtım, 2004.

KAĞITÇIBAŞI, Prof. Dr. Çiğdem. *Kültürel Psikoloji: Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*. İstanbul: Evrim Yayınları, 2000.

KANDIR, Münevver Adalet. “Çocuk Gelişiminde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Yeri ve Önemi”.. Ankara: Milli Eğitim Dergisi, MEB Yayınlar Dairesi, Sayı: 151, 2001.

Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi. Cilt 9, sayfa, 723, İstanbul: 1990.

Milli Eğitim Bakanlığı- <http://www.meb.gov.tr>, Tarih: 06. 03. 2008

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü Genelgesi. Ankara: 2007/ 89.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. *36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı*. İstanbul: YA-PA Yayınları, 2002.

MORGÜL, Mahiye. *Yaratıcı Drama ile Oynayarak Yaşayarak Öğren*. İstanbul: YA-PA Yayınları, Rehber Kitaplar Dizisi, 1995.

OĞUZ, M. Öcal. “SOKÜM’ ün Korunması Sözleşmesi ve Türkiye’de Kültür Eğitimi” t.y. (Eskişehir’de sunulmuş yayınlanmamış bildiri)

OĞUZ, M. Öcal. “UNESCO, Kültür ve Türkiye”. Milli Folklor 73 (Bahar 2007): 5-7.

OĞUZ, M. Öcal. “Halk Bilimi Çalışmalarının Yeni Dönemi: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi.” Milli Folklor 60 (Bahar 2003): 247-253.

OKTAY, Ayla. *Güncel Konular: Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Yaygınlaştırılması*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2005, ss. 11-23.

ÖNDER, Alev. *Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2003.

ÖLÇER, Evrim. *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyum Bildirileri: “Söz” Artık Müzede: Kültürel Bellek, Küreselleşme ve Eğitim*

Bağlamında Sözlü Kültürün Korunması ve Duyarlılık Geliştirilmesi Üzerine.
Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayını, 2004, ss. 84-89.

ÖZTÜRK, Ali. *Müzik Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 15 Ocak 2003.

Öz Bakım- http://www.gonulturgut.com/oz_bakim.html Tarih: 22.10.2008

Öz Bakım-http://www.yayim.meb.gov.tr/dergiler/1507demiriz_dinçer.ht
Tarih: 22.10.2008

SEL, Ruhi. *Okul Öncesi Çocuklarına Oyunlar, Ronalar*. İstanbul: YA-PA Yayınları, 1995.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü METGE (Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi) *Ana Dil Etkinlikleri*, Ankara, 1997

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü METGE (Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi) *Oyun 1, Okul Öncesi Dönemde Oyun*, Ankara, 1997

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü METGE (Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi) *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Programı ve Plan Hazırlama*, Ankara, 1

TEMEL, Z. Fulya- KANDIR, Adalet- AYDEMİR, Nilay- KOÇER ÇİFTÇİBAŞI, Hale. *Okul Öncesi Eğitimde Proje Yaklaşımı ve Program Geliştirme Örnekleri*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2005.

TOPBAŞ, Eriman. *Montessori Yöntemi ile Çocuk Eğitimi*. Ankara: Tek Ağaç Yayınevi, 2004.

TÜFEKÇİOĞLU, Umran. *Çocukta Hareket ve Oyun Gelişimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 22 Ocak 2003. 997

Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Kurumları, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları
<http://www.sgb.meb.gov.tr/istatistik/index.htm>, Tarih: 11. 03. 2008

ZEMBAT, Yard. Doç. Dr. Rengin. *Güncel Konular: Okul Öncesi Eğitimde Nitelik*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2005, ss. 25-44.

Zorunlu Eğitim- <http://www.okuloncesiforum.com>, Tarih: 24.09.2008

36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı ve Okul Öncesi Yönetmeliği, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2005.

EKLER

EK-1 Derleme Soruları

EK-2 Derleme Yeri İle İlgili Genel Bilgiler

EK-3 Zaman Çizelgeleri

EK – 1**Kaynak Kişi Listesi**

- 1- Ad- Soyad: Nezahat Karagöz
Doğum yeri ve tarihi: Sivas, 1949
Öğrenim durumu ve mesleği: Yüksek okul, emekli öğretmen
Derleme yeri ve tarihi: Erzincan- 22. 02. 2008
- 2- Ad- Soyad: Melahat Sonyürek
Doğum yeri ve tarihi: Sivas, 1943
Öğrenim durumu ve mesleği: Orta okul, ev hanımı
Derleme yeri ve tarihi: Erzincan- 16. 02. 2008
- 3- Ad- Soyad: Zeliha Durmazgingil
Doğum yeri ve tarihi: Osmaniye, 1985
Öğrenim durumu ve mesleği: Anasınıfı Öğretmeni
Derleme yeri ve tarihi: Erzincan- 12. 02. 2008
- 4- Ad- Soyad: Yasemin Tunçarslan
Doğum yeri ve tarihi: Erzincan, 1966
Öğrenim durumu ve mesleği: Lise, ev hanımı
Derleme yeri ve tarihi: Erzincan- 16. 02. 2008
- 5- Ad- Soyad: Reşat Bağdaş
Doğum yeri ve tarihi: Erzincan, 1958
Öğrenim durumu ve mesleği: Orta okul, emekli
Derleme yeri ve tarihi: Erzincan- 10. 02. 2008

- 6- Ad- Soyad: Safigül Pehlivan
 Doğum yeri ve tarihi: Erzincan- Refahiye, 1971
 Öğrenim durumu ve mesleği: Üniversite, öğretmen
 Derleme yeri ve tarihi: Erzincan - 15. 02. 2008
- 7- Ad- Soyad: Meryem Aksu
 Doğum yeri ve tarihi: Malatya, 1975
 Öğrenim durumu ve mesleği: İlköğretim, ev hanımı
 Derleme yeri ve tarihi: Erzincan – 30.10.2007
- 8- Ad- Soyad: Semra Uğur
 Doğum yeri ve tarihi: Gümüşhane- Kelkit, 1970
 Öğrenim durumu ve mesleği: İlköğretim, ev hanımı
 Derleme yeri ve tarihi: Erzincan – 17.10.2007
- 9- Ad- Soyad: Sevim Aktın
 Doğum yeri ve tarihi: Erzincan, 1941
 Öğrenim durumu ve mesleği: İlköğretim, ev hanımı
 Derleme yeri ve tarihi: Erzincan – 04. 09. 2007
- 10-Ad- Soyad: Ebru Aktın
 Doğum yeri ve tarihi: Erzincan, 1985
 Öğrenim durumu ve mesleği: Lise, ev hanımı
 Derleme yeri ve tarihi: Erzincan – 04. 09. 2007
- 11-Ad- Soy ad: Emine Genel
 Doğum yeri ve tarihi: Kayseri, 1970
 Öğrenim durumu ve mesleği: İlkokul, ev hanımı
 Derleme yeri ve tarihi: Erzincan- 15. 10. 2007

- 12-Ad- Soyad: Nuray Erdoğan
 Doğum yeri ve tarihi: Ankara, 1981
 Öğrenim durumu ve mesleği: Lise, Okul öncesi öğretmeni
 Derleme yeri ve tarihi: Ankara- 16. 11. 2007
- 13-Ad- Soyad: Filiz Kiroğlu
 Doğum yeri ve tarihi: Ankara, 1980
 Öğrenim durumu ve mesleği: Lise, Okul öncesi yardımcı öğretmeni
 Derleme yeri ve tarihi: Ankara- 16. 11. 2007
- 14-Ad- Soyad: Nermin Yılmaz
 Doğum yeri ve tarihi: Çorum, 1964
 Öğrenim durumu ve mesleği: İlköğretim, müstahdem (Okul öncesi eğitim kurumu)
 Derleme yeri ve tarihi: Ankara- 15. 11. 2007
- 15-Ad- Soyad: Gülcan Göldoğan
 Doğum yeri ve tarihi: Ankara, 1971
 Öğrenim durumu ve mesleği: Lise, yardımcı hizmetli (Okul öncesi eğitim kurumu)
 Derleme yeri ve tarihi: Ankara- 15. 11. 2007
- 16-Ad- Soyad: Songül Ateş
 Doğum yeri ve tarihi: Ankara, 1977
 Öğrenim durumu ve mesleği: Lise, Çocuk gelişimi eğitimcisi
 Derleme yeri ve tarihi: Ankara- 15. 11. 2007
- 17-Ad- Soyad: Gülşen Gökdoğan
 Doğum yeri ve tarihi: Amasya- Merzifon, 1971
 Öğrenim durumu ve mesleği: Lise, sivil memur (Okul Öncesi Eğitim Kurumu)
 Derleme yeri ve tarihi: Ankara- 19. 11. 2007

- 18-Ad- Soy ad: Emine Soyluoğlu
Doğum yeri ve tarihi: Ankara- Mamak, 1973
Öğrenim durumu ve mesleği: Üniversite, Okul öncesi öğretmeni
Derleme yeri ve tarihi: Ankara- 12. 11. 2007
- 19-Ad- Soy ad: Yeşim Çevik
Doğum yeri ve tarihi: Ankara, 1980
Öğrenim durumu ve mesleği: Üniversite, öğretmen
Derleme yeri ve tarihi: Ankara- 12. 11. 2007
- 20-Ad- Soy ad: Gözde Oğuz
Doğum yeri ve tarihi: Ankara, 1986
Öğrenim durumu ve mesleği: Üniversite öğrencisi, Okul öncesi öğretmeni
Derleme yeri ve tarihi: Ankara- 28. 12. 2007
- 21-Ad- Soy ad: Özlem Gezer
Doğum yeri ve tarihi: Ankara- Çankaya, 1982
Öğrenim durumu ve mesleği: Üniversite, Okul öncesi öğretmeni
Derleme yeri ve tarihi: Ankara- 28. 12. 2007
- 22-Ad- Soy ad: Safiye Çontar
Doğum yeri ve tarihi: İstanbul, 1976
Öğrenim durumu ve mesleği: Üniversite, ev hanımı
Derleme yeri ve tarihi: Ankara- 22. 11. 2007
- 23-Ad- Soy ad: İklim Bektaş
Doğum yeri ve tarihi: Ankara- Polatlı, 1980
Öğrenim durumu ve mesleği: Lise, Ev hanımı
Derleme yeri ve tarihi: Ankara- 22. 11. 2007

24-Ad- Soy ad: Ayşe Özsoy
Doğum yeri ve tarihi: Aydın, 1982
Öğrenim durumu ve mesleği: Üniversite, Öğretmen
Derleme yeri ve tarihi: Ankara- 22. 11. 2007

25-Ad- Soy ad: Serap Kılıç
Doğum yeri ve tarihi: Ankara, 1976
Öğrenim durumu ve mesleği: Üniversite, Bankacı
Derleme yeri ve tarihi: Ankara- 28. 11. 2007

EK-2**Derleme Soruları****SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALK BİLİMİ ANA BİLİM DALI**

Sayın veli ve okul öncesi eğitimde görev alan öğretmenler ile kurum ilgilileri;

Bu çalışma okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programların halk bilimsel açıdan değerlendirilebilmesi için hazırlanmıştır. Sorular 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde amaç velilerin ve bu kurumlara çocuklarını göndermeyen ailelerin bu kurumlar ile bu kurumlarda uygulanan programlara ilişkin değerlendirmelerini almak, ikinci bölümde ise bu kurumlarda görev alan öğretmen ve ilgili kişilerin görüşlerini öğrenmektir.

Toplanan veriler bilimsel bir çalışmaya temel teşkil edeceğinden sorulara vereceğiniz yanıtlar önemlidir. İlginize şimdiden teşekkür ederim.

Ayşenur KARAGÖZ
Yüksek Lisans Öğrencisi

Bölüm 1

Ailelere Yönelik Sorular

1. Okul öncesi eğitim sözünden ne anlıyorsunuz?
2. Çocuk eğitiminde büyük anne ve büyük babanın yeri nasıldır sizce?
3. Okul öncesi eğitim sizce gerekli midir?
4. Çocuğunuzu bu kurumlara gönderdiniz mi veya göndermeyi düşünü müydünüz?
5. Okul öncesi eğitim aldırduğınız veya aldirmakta olduğunuz çocuğunuzda bu eğitim sürecinde neler yaşadınız, olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir sizce?
6. Çocuğunuzu bu programa gönderdiğinizde herhangi bir sorunla karşılaştınız mı, neler?
7. Okul öncesi eğitimden neler bekliyorsunuz?
8. Okul öncesinde devlet kurumlarını mı yoksa özel kurumları mı tercih ediyorsunuz, nedenleri nelerdir?
9. Okul öncesi eğitimde kadının çalışma hayatında olması da bir etken mi sizce, bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?
10. Okul öncesi eğitimin yaygınlaşmasına etki eden diğer faktörler neler olabilir sizce?
11. Okul öncesi eğitimde uygulanan programları yeterli buluyor musunuz?
12. Okul öncesi eğitim alan bir çocuk ile bu programlarda bulunmayan bir çocuk arasında farklılıklar göze çarpmakta mıdır, varsa nelerden söz edebilirsiniz?
13. Okul öncesi eğitimi destekleyen birçok kampanya bulunmaktadır, örneğin “7 çok geç” gibi. Bu tür kampanyaları nasıl değerlendiriyorsunuz?
14. Okul öncesi eğitimde uygulanan programları kendi kültürümüze uygunluğu açısından değerlendirdiğinizde neler söylersiniz? Çeliştğini düşündüğünüz ya da uygulandığını düşündüğünüz hususlar var mıdır, nelerdir?

15. Okul öncesi eğitimi toplumumuza benimsetmek gerekir mi, bunun için neler yapılabilir?
16. Çok çocuklu aile ortamlarında okul öncesi eğitimi gerekli bulur musunuz, nedenleri nelerdir?
17. Çalışan bir anneyseniz, eğer çalışmasaydınız çocuğunuzu yine bir okul öncesi eğitim kurumuna verir miydiniz?
18. Çocuğunuz ne tür tv programları izliyor, seçimine dikkat eder misiniz?
19. Çocuklar için hazırlanan tv programlarında kendi kültürel değerlerimize uygun yapıtlar olduğunu düşünüyor musunuz? Varsa nelerdir? Örneğin birçok çizgi filmde Noel Baba figürü kullanılıyor, kendi kültürümüzden Noel Babaya alternatif olarak Boz Atlı Hızır motifi kullanılsa ne düşünürsünüz? Bu tür yabancı kültürlenmeyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bölüm 2

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Alan Öğretmen ve İlgililere Yönelik Sorular

1. “Okul Öncesi Eğitim” kavramını nasıl tanımlarsınız?
2. Okul öncesi eğitimin ülkemizdeki durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?
3. Okul öncesi eğitim sizce neden önemli?
4. Okul öncesi eğitim alan bir çocuk ile bu kurumlara gelmemiş çocuklar arasında ne gibi farklılıklar olması beklenir?
5. Okul öncesi eğitimin yaygınlaşmasında sizce ne gibi faktörler bulunmaktadır?
6. Okul öncesi eğitim olması gereken seviyede mi sizce?
7. İnternet ortamında anne ve çocuk ile ilgili birçok web sitesinde çocuğuma oyun grubu arıyorum diyen annelere rastlayabilmekteyiz. Bu durumu nasıl yorumluyorsunuz?
8. Okul öncesi eğitim programlarında kültürel değerlerimize vurgu yapan noktalar var mıdır, varsa nelerdir, yoksa olmalı mıdır?

9. Okul öncesi eğitimin yaygınlaşmasında ne gibi faktörler etkilidir sizce?
10. Okul öncesi eğitimi destekleyen birçok kampanya bulunmaktadır. Örneğin “7 çok geç” , “anne destek programı”, “ ana baba okulu” gibi. Bu tür kampanyaları ve programları nasıl değerlendiriyorsunuz, size göre okul öncesi eğitim açısından ne gibi Katkıları olur veya olmaktadır?
- 11.Okul öncesi eğitimde uygulanan programları kendi kültürümüze ne kadar uygundur, çeliştiğini düşündüğünüz bir durumla karşılaştınız mı, nelerdir?

Kaynak Kişi Bilgileri

Adı-Soyadı:

Doğum yeri:

Doğum Tarihi:

Öğrenim Durumu:

Mesleği:

Derleme Yeri:

EK – 3

Derleme Yeri İle İlgili Genel Bilgiler

1- Ayla Abla Gündüz Bakım Evi (Ankara- Etimesgut)

Bir gündüz bakım evi olarak görev yapmaktadır. Çalışan ailelere yönelik bir kurumdur, çalışmayan annelerin çocukları boş yer olmadıkça kabul edilmemektedir. 6 Adet , ikişer sınıflar halinde olmak üzere 4 yaş, 5 yaş ve 6 yaş öğrenci grupları mevcuttur. 120 Çocuk kapasitesi bulunmaktadır. Çocukların temelde öz bakımına yönelik olan bu kurumda okul öncesi eğitim programı temelinde eğitim uygulanmaktadır. 4 çocuk gelişim uzmanı, 12 okul öncesi öğretmeni, 6 yardımcı öğretmen, 2 hizmetli, 4 aşçı, bir diyetisyen ve 1 rehberlik ve psikolojik danışman kadrosu ile hizmet vermektedirler. Çalışan ailelere yönelik bir kurum olduğundan yılda yalnızca gerekli bakım ve onarımı sağlamak için on beş günlük tatil vermektedirler.

2- Güllüce İlköğretim Okulu Ana Sınıfı (Erzincan- Merkez, Güllüce Köyü)

Devlet okuluna bağlı bulunan tek bir sınıftan oluşan, 16 öğrencisi ve 1 öğretmenden oluşan, temel eğitime hazırlık amacına yönelik bir kurumdur.

EK – 4**Zaman Çizelgeleri**

Tam Güm Eğitim Yapan Anaokulu Günlük Zaman Çizelgesi

Tam Gün	Eğitim Durumu
Saatler (08.00- 17.00)	Etkinlikler
08.00- 08.15	Okula Geliş
08.15- 08.30	Temizlik ve Sağlık Kontrolü
08.30- 09.45	Serbest Zaman Etkinlikleri
09.45- 10.15	Toplanma, Kahvaltı ve Temizlik
10.15- 12.00	Eğitim Durumu/Etkinlikler(Türkçe Dil/ Oyun/Sanat/ Okuma Yazmaya Hazırlık/Fen ve Doğa/ Drama)
12.00- 13.00	Toplanma, Öğle Yemeği ve Temizlik
13.00- 14.45	Dinleme/ Uyuma
14.45- 16.30	Eğitim Durumu/Etkinlikler(Türkçe Dil/ Oyun/Sanat/ Okuma Yazmaya Hazırlık/Fen ve Doğa/ Drama)
16.30- 16.40	Toplanma ve Temizlik
16.40- 17.00	Eve Gidiş

Yarım Gün Eğitim Yapan Anaokulu Günlük Zaman Çizelgesi

Sabah	Eğitim Durumları
Saatler (08.00- 13.15)	Etkinlikler
08.00- 09.45	Okula Geliş, hazırlık ve serbest zaman etkinlikleri
09.45- 10.15	Toplanma, kahvaltı ve temizlik
10.15- 13.00	Eğitim Durumu/Etkinlikler(Türkçe Dil/ Oyun/Sanat/ Okuma Yazmaya Hazırlık/Fen ve Doğa/ Drama)
13.00- 13.15	Eve gidiş

Öğle	Eğitim Durumları
Saatler (08.00- 13.15)	Etkinlikler
08.00- 09.45	Okula Geliş, hazırlık ve serbest zaman etkinlikleri
09.45- 10.15	Toplanma, kahvaltı ve temizlik
10.15- 13.00	Eğitim Durumu/Etkinlikler(Türkçe Dil/ Oyun/Sanat/ Okuma Yazmaya Hazırlık/Fen ve Doğa/ Drama)
13.00- 13.15	Eve gidiş

NOT: Bu çizelgeler örnektir. (Okul Öncesi Eğitim Kurumları Program ve Yönetmeliği, 2005, s. 63-64)

ÖZET

KARAGÖZ, Ayşenur, Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programların Halk Bilimsel Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009.

Okul Öncesi Eğitimi Türkiye’de özellikle 1960’lı yıllardan sonra büyük gelişme göstermiştir. Son yıllarda zorunlu eğitime geçmek için pilot bölge uygulamasına geçilmiştir. Bu durum, kentleşme ve küreselleşme olgularının bir sonucu olan toplumsal değişimler ile toplumun değişen beklentilerini yansıtan bir süreç olarak belirmektedir. İster kırsal ister kent ortamı olsun anne ve babanın birlikte ekonomik yaşamda yer almaları sonucu, aileler çocuklarının hem bakımı hem nitelikli yetiştirmelerini sağlamak için okul öncesi eğitim kurumlarına yönelmektedirler. Ayrıca erken çocukluk gelişimine verilen önemin artması da yaşanan bu sürecin boyutunu değiştirmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlar halk bilimsel açıdan değerlendirilmiştir. “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” çerçevesinde, ‘somut olmayan kültürel mirasın korunması ve genç kuşaklara aktarılması’ konusu yer almaktadır. Bu konuda okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlarda etkinlikler alanında kültürel miras ürünlerinden yararlanılabileceği görülmüştür.

Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlar kültürel miras ürünlerinin aktarım alanları açısından değerlendirilebilecek bir alanı oluşturmaktadır. Bu bakımdan, çalışma halk bilimi açısından kültür eğitimi konusunda bir başlangıç çalışması niteliğindedir.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi eğitim, okul öncesi eğitim programları, kültürel miras ve kültür aktarımı.

ABSTRACT

KARAGÖZ, Ayşenur, At the Pre-school education transmitting programmes can be investigated in terms of examined of folklore, Master Thesis, Ankara, 2009.

Pre-school education in Turkey developed considerably especially after the years of 1960s. In recent years, pilot region application has been put into practice to pass compulsory education. This condition appears as a process which reflects society's alternating expectations and social change which is the result of urbanization and globalization. Parents take place together in economic life either in rural area or in city atmosphere thus parents turn towards pre-school education institutions to provide their children with nursing and qualified education. Moreover the increase in the importance that is given to the early childhood changes the existing dimension of the process.

In this study, education programs implemented in pre-school education institutions have been evaluated. Safeguarding intangible cultural heritage and its transmitting to next generations have been examined within the frame work of The Convention for Safeguarding of Intangible Cultural Heritage. It has been seen that activities which have been implemented in pre-school education is very significant within the context of intangible cultural heritage.

Pre-school education programs can be investigated in terms of transmitting intangible cultural heritage. In this regard this thesis is the first study on culture with regard to folklore.

Key Words: Pre-school education, Pre-school education programmes, cultural heritage and cultural transmitting.